

Treball de final de grau en Mestre d'Educació Infantil de la Menció d'Educació Inclusiva i Atenció a la Diversitat

**Els nens i nenes amb “Dictamen
d'escolarització” i amb suport del
CDIAP: estudi de les dimensions de
l'atenció a les necessitats especials
de l'alumnat, entre tres i sis anys,
escolaritzat en un centre públic de la
comarca d'Osona**

Yasmina Nogales i Márquez

Curs acadèmic: 2012- 2013

Tutor: Dr. Robert Ruiz i Bel

Universitat de Vic

17 de maig de 2013

Resum del treball final de grau (TFG)

La meua recerca ha tingut com a punt de partida “Els nens i nenes amb “Dictamen d’escolarització” i amb suport del CDIAP: estudi de les dimensions de l’atenció a les necessitats especials de l’alumnat, entre tres i sis anys, escolaritzat en un centre públic de la comarca d’Osona”. A partir d’aquí, s’ha elaborat un marc teòric a partir de les lleis d’educació, decrets que regulen els diferents serveis i un seguit de conceptes bàsics. Un cop elaborat aquest marc teòric per tal de recollir les dades dels alumnes, de tres a sis anys, d’una escola en concret s’ha dissenyat un instrument de recollida de dades que li diem full resum de serveis (FRS). El FRS és un instrument que ens ha servit per recollir totes les dades d’alumnes amb necessitats específiques i, sobretot, per saber quin suport reben per part de l’escola i per part d’altres serveis. A més a més, per recollir informació sobre els diferents serveis que atenen aquesta diversitat s’ha elaborat un guió d’entrevistes (GE). Aquest GE serveix per recollir els aspectes més importants de les entrevistes realitzades a l’EAP (Equip d’Assessorament i Orientació Psicopedagògica), CDIAP (Centre de Desenvolupament Infantil i Atenció Precoç) i CSMIJ (Centre de Salut Mental Infantil i Juvenil). A partir de la informació extreta dels dos instruments, s’han elaborat unes conclusions respecte els objectius plantejats en aquest projecte i la pregunta plantejada a l’inici.

Abstract

My research has been to point “Els nens i nenes amb “Dictamen d’escolarització i amb suport del CDIAP: estudi de les dimensions de l’atenció a les necessitats especials de l’alumnat, entre tres i sis anys, escolaritzat en un centre públic de la comarca d’Osona?”. From there, we developed a theoretical framework from the education laws, decrees that regulate the services of education, early care and health. In this theoretical framework there is a section with different concepts. Once develop this theoretical framework, I designed an instrument to collect all the data from students who have a special and specific needs and to know all the support that they receive. This instrument is called FRS. In addition, to gather information about the services that cater this diversity of pupils, I designed another instrument that called GE. Ge collect the

most important aspects of the interviews of EAP (Equip d'Assessorament i Orientació Psicopedagògica), CDIAP (Centre de Desenvolupament i Atenció Precoç) i CSMIJ (Centre de Desenvolupament Infantil i Atenció Precoç). Based on the information extracted from two instruments were prepared conclusions regarding objectives of this project and the question posed at the beginning.

Keywords: pupils with special educational needs, opinion schoolig, individualized plan, collaboration, shortcomings, Wehmeyer, EAP, CDIAP, CSMIJ, before enrollment and during schooling.

Paraules clau: alumnes amb necessitats educatives especials, dictamen d'escolarització, plans individualitzats, col·laboració, mancances, Wehmeyer, EAP, CDIAP, CSMIJ, abans de la matriculació i durant l'escolarització.

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ.....	1
1.1 Procés seguit i justificació de l'elecció.....	2
1.2 Objectius plantejats.....	5
1.3 Metodologia emprada.....	7
2. Aspectes normatius, principals fonts conceptuals i instruments de recollida de dades	9
2.1 Normatives i disposicions legals.....	9
2.1.1 Llei d'educació de Catalunya 12/2009, del 10 de juliol, d'educació.....	10
2.1.2 Decret 155/1994, de 28 de juny, pel qual es regulen els serveis educatius del Departament d'Ensenyament, núm. 1918.....	11
2.1.3 Decret 261/2003, de 21 d'octubre, pel qual es regulen els serveis d'atenció precoç.....	14
2.1.4 Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya núm.3642-24/05/2002, Departament de Sanitat i Seguretat Social.	17
2.2 Principals fonts conceptuals.....	18
2.2.1 Educació i escola inclusiva.....	18
2.2.2 Model multinivell de Wehmeyer.....	23
2.2.3 Els plans individualitzats.....	24
2.2.4 Els trastorns i discapacitats segons la LEC.....	29
2.3 Els instruments de recollida de dades.....	32
3. Part pràctica.....	34
3.1 El Full Resum dels Serveis educatius, de salut i d'atenció precoç (FRS)	34
3.2 El Guió de les Entrevistes(GE).....	38
4. Conclusions.....	46
5. Bibliografia.....	56

1. Introducció

Els nens més vulnerables, normalment tenen un pla individualitzat a l'escola i possiblement un dictamen d'escolarització, el qual es fa des del primer curs que es matriculen, el podem trobar a P3, P4 i P5. Hi ha nens i nenes que no tenen cap pla individualitzat, és a dir, no reben una atenció més personalitzada alhora d'adaptar els continguts, i necessiten aquestes adaptacions. Tot i que no tenen cap pla individualitzat, reben una atenció per part de diferents serveis ja siguin educatius, d'atenció precoç, de salut o socials, ja que són més vulnerables en les diferents àrees de desenvolupament.

En general o, millor dit hauria de ser, que aquests nens més vulnerables hagin passat per un procés de dictamen d'escolarització i, també, per l'atenció al CDIAP (Centre de desenvolupament Infantil i Atenció Precoç) i de l'EAP (Equip d'Assessorament i Orientació Psicopedagògica). Per això, en aquest treball em proposo, descriure la trajectòria dels alumnes més vulnerables, pel que fa l'atenció dels serveis educatius, d'atenció precoç i de salut, abans i durant l'escolarització, veure els serveis que reben els alumnes d'una escola pública de la ciutat de Vic i estudiar i analitzar els vincles de suport per part de l'escola i dels diferents serveis. Ens fixarem en aquells alumnes que presenten un dictamen d'escolarització, seguit d'un pla individualitzat i aquells alumnes que reben algun servei educatiu, d'atenció precoç, de salut o social. A partir d'aquí, volem saber si aquests serveis educatius atenen de la mateixa manera a tots els alumnes que presenten necessitats educatives especials o necessitats educatives específiques i quina col·laboració tenen entre ells abans i durant l'escolarització.

Aquest interès em ve del que ens expressa els professors, no sempre l'atenció dels alumnes és tant àmplia com hauria de ser, per això em plantejo aquest treball a partir de la pregunta "Els nens i nenes amb "Dictamen d'escolarització" i amb suport del CDIAP: estudi de les dimensions de l'atenció a les necessitats especials de l'alumnat, entre tres i sis anys, escolaritzat en un centre públic de la comarca d'Osona". Per tant, a partir d'una escola pública de la ciutat de Vic i dels alumnes de la franja d'edat entre tres i sis anys que presenten necessitats

especials o específiques, podrem estudiar com estan atesos aquests alumnes pels diferents serveis educatius, d'atenció precoç i de salut.

Aquest treball segueix una estructura que obeeix la normativa de la Universitat de Vic, com a conseqüència, l'estructura d'aquest està dividida en tres parts. En primer lloc, hi trobem un apartat on hi ha els aspectes normatius i principals fonts/bases conceptuals. És a dir, hi trobarem aspectes rellevants de lleis i decrets, segons els objectius plantejats, també hi trobarem diferents conceptes importants per l'elaboració i comprensió d'aquest Treball de Final de Grau (TFG). A més a més, també hi trobarem la teoria que sustenta els instruments de recollida de dades que he emprat per dur a terme aquest projecte. En segon lloc, ens trobarem un altre apartat on hi ha la part pràctica d'aquest projecte, és a dir, la presentació, explicació, justificació i anàlisi descriptiu i quantitativ dels dos instruments de recollida de dades que he dissenyat; un es diu full resum dels serveis educatius, d'atenció precoç i de salut (FRS) i l'altre es diu guió de les entrevistes (GE). I, per últim, hi haurà les conclusions d'aquest projecte respecte els objectius (els trobarem descrits en un dels apartats d'aquest punt) plantejats en aquest projecte.

Abans de començar a endinsar-nos amb el treball, a continuació, explicaré el procés seguit i la justificació de l'elecció d'aquest projecte de fi de grau i, a més a més, explicaré els objectius plantejats i la metodologia que he utilitzat per poder-lo desenvolupar.

1.1 Procés seguit i justificació de l'elecció.

En aquest apartat explicaré el procés que he seguit fins a escollir aquest treball, a més a més, explicaré com he realitzat el treball i la justificació d'aquesta tria.

En primer lloc, quan ens vam dir que havíem d'escollir un tema per desenvolupar en el treball de fi de grau (TFG) no sabia què fer, l'únic que sabia era que tenia que relacionar-ho amb la meua especialitat, atenció a la diversitat i escola inclusiva. Vaig tenir moltes reunions amb el professor Jose Ramón Lago de la Universitat de Vic per tal que m'ajudés a escollir el tema i, gràcies a la seva ajuda vaig acabant escollint el tema següent: "Els nens/es amb dictàmens d'escolarització greus que tenen suports externs del CDIAP".

Aquesta va ser la proposta que hem van acceptar. Però quan em van assignar el tutor actual, el professor Robert Ruiz Bel, vam estar parlant i vam veure que aquest tema era molt extens i, al mateix temps, gens concret. Aleshores, vam decidir concretar aquest tema ja plantejat inicialment fent-nos la pregunta següent: “Els nens/es amb “Dictamen d’escolarització” i amb suport del CDIAP: estudi de les dimensions de l’atenció a les necessitats especials de l’alumnat, entre tres i sis anys, escolaritzat en un centre públic de la comarca d’Osona”. Va ser un tema que, personalment, em va motivar moltíssim, ja que podria veure com atenen la diversitat els diferents serveis educatius existents (EAP, CREDA, CREDV, ELICS, CdA, CAD, entre altres), els serveis d’atenció precoç (CDIAP) i els serveis de salut (CSMIJ) a través, d’una escola pública de la ciutat de Vic (on he realitzat les Pràctiques III). En aquesta escola hi ha un percentatge molt alt d’alumnes amb necessitats educatives especials, segons la classificació de la Llei d’Educació de Catalunya, i em permetia poder estudiar tots els alumnes d’aquesta tot analitzant quins serveis i suports rebien per tal de cobrir les seves necessitats.

L’elecció d’aquest tema, em va fer engegar aquest projecte amb moltes ganes, ja que vaig estar veient que hi havia molts alumnes que no rebien cap tipus d’atenció i ho necessitaven. Em vaig donar compte que el meu projecte em permetia estudiar l’atenció dels diferents serveis i perquè atenien un nen amb més freqüència, un altre de manera més esplaiada, un altre no rebia cap atenció, entre altres. En definitiva, vaig veure que era un tema interessant d’estudiar perquè em permetia conèixer els diferents sistemes d’actuació dels diferents serveis, sobretot de l’EAP (Equip d’Assessorament i Orientació Psicopedagògica), el CDIAP (Centre de Desenvolupament Infantil i Atenció Precoç), el CREDA (Centre de Recursos Educatius per Deficients Auditius) i el CSMIJ (Centre de Salut Mental Infantil i Juvenil). A més a més, vaig veure que aquest tema em permetia conèixer i analitzar els vincles entre serveis i els suports d’aquest tipus d’alumnat.

En segon lloc, us explicaré el procés que vaig seguir per elaborar aquest treball i, com a conseqüència, contestar la pregunta que em vaig plantejar quan vaig escollir aquest tema.

Un cop vaig saber sobre quin tema desenvoluparia, vaig estar buscant el marc teòric de la meua proposta buscant autors que parlessin sobre el meu tema, però vam estar cercant amb el meu tutor, Robert Ruiz Bel, i no vam trobar cap autor que hagués estudiat com atenen la diversitat els diferents serveis educatius, de salut i socials de Catalunya. Llavors, vam decidir que el marc teòric es sustentava a partir de quatre Lleis: la LEC (Llei Educativa de Catalunya) per tal de saber com s'ha d'atendre la diversitat i quina classificació fa d'aquesta, el decret que regula els serveis educatius de Catalunya per tal d'estudiar quina era la seva tasca i com atenia als grups més vulnerables, el decret que regula els serveis d'atenció precoç (CDIAP) i el DOGC del Departament de Sanitat i Seguretat Social.

A més a més, per tal de recollir totes les dades sobre els alumnes amb necessitats de l'escola pública en concret, vaig trobar adequat i interessant dissenyar i realitzar un instrument d'anàlisi. Aquest instrument li he posat el nom de full resum dels serveis (FRS), el qual el podem trobar a l'annex 1. Aquest instrument, hi ha diferents categories que ens donen informació sobre els nens i nenes que presenten necessitats (l'edat d'entrada a l'escola, l'edat actual, curs actual, quina necessitat presenta segons la classificació de la LEC, quins serveis atén aquell nen/a en concret, entre altres). A més a més, vaig trobar interessant que incorporés un apartat exclusiu als nens i nenes que tenen un dictamen d'escolarització i, com a conseqüència, un pla individualitzat. Em vaig trobar que els nens que tenien un pla individualitzat només n'hi havia un. Llavors, el què vaig fer és agafar aquest pla individualitzat i passar-lo al model multinivell de Wehmeyer. Per tant, vaig tenir que buscar informació sobre què és l'escola i l'educació inclusiva per tal d'introduir l'enfocament de Michael L. Wehmeyer. Aquest planteja un model multinivell per incloure tots els nens i nenes dins de l'aula i que aquests estiguin atesos de manera correcta i adequada, segons les seves necessitats. Per tal de passar el pla individualitzat a aquest model, vaig trobar adequat explicar que són els plans individualitzats per tal de contextualitzar al lector d'aquest projecte.

Per tal d'extreure la informació referent al full resum dels serveis (FRS), he tingut que realitzar una entrevista a la mestra d'educació especial de l'escola en concret, aquesta l'he fet per l'únic infant amb dictamen d'escolarització i pla

individualitzat i, per extreure informació dels altres casos, m'ha facilitat la informació de manera general, sense que la pogués apuntar a cap lloc. Cal dir que no em van deixar gravar l'entrevista, per qüestions personals, sinó que em va dir que agafés la idea del què anava explicant. Aquesta entrevista la podem trobar a l'annex 4.1. A més a més, vaig realitzar un seguit d'entrevistes als diferents serveis (EAP, CDIAP i CSMIJ), són aquells que majoritàriament atenen la diversitat de l'escola en concret, aquests són: el director dels serveis educatius de la comarca d'Osona (EAP), el qual la podem trobar a l'annex 4.2, la directora del CDIAP, el qual la podem trobar a l'annex 4.3, i a una psicòloga clínica del CSMIJ, el qual la podem trobar a l'annex 4.4. Per tant, he tingut que dissenyar un altre instrument de recollida de dades i d'anàlisi. Aquest segon instrument permet recollir tota la informació de les entrevistes realitzades als serveis, aquest és un guió d'entrevistes (GE), el podem veure a l'annex 3. Aquest guió contempla tots els temes preferents per preguntar als diferents serveis i, a més a més, em va servir per tal de poder veure de manera horitzontal les seves actuacions d'un mateix tema o aspecte.

Una vegada vaig tenir tota la graella omplerta i les entrevistes als serveis majoritaris recollides al guió d'entrevistes (GE) (aquest guió d'entrevistes amb tota la informació complerta el podem trobar a l'annex 5), vaig realitzar una comparativa i una avaluació entre les dades que vaig extreure a partir del full resum dels serveis (FRS) i la informació extreta de les entrevistes als serveis educatius del guió d'entrevistes (GE). Aquesta comparativa i avaluació que està a l'apartat de conclusions del mateix treball, em permet conèixer quines són les dimensions d'atenció a l'alumnat amb necessitats educatives especials i, com, a conseqüència contestar la pregunta inicial.

1.2 Objectius plantejats per realitzar aquest projecte.

Tal i com ja he dit en l'apartat anterior, el propòsit del meu treball ha sigut sempre respondre la pregunta inicial plantejada "Els nens i nenes amb "Dictamen d'escolarització" i amb suport del CDIAP: estudi de les dimensions de l'atenció a les necessitats especials de l'alumnat, entre tres i sis anys, escolaritzats en un centre públic de la comarca d'Osona"; és a dir, conèixer

quins són els alumnes que tenen necessitats educatives especials i identificar els diferents serveis que reben i veure quins vincles de col·laboració i de suport tenen els serveis que atenen aquests als infants, les possibles mancances i les duplicacions de serveis.

Amb aquesta finalitat, en aquest treball es plantegen els següents objectius:

- 1) Identificar les necessitats educatives especials de cadascun dels alumnes, entre tres i sis anys, d'una escola pública de la ciutat de Vic.
- 2) Identificar els diferents serveis que reben els nens/es amb necessitats educatives especials, d'una escola pública de la ciutat de Vic, entre tres i sis anys.
- 3) Identificar les possibles duplicacions de serveis en el seu cas.
- 4) Identificar les mancances i els vincles de col·laboració entre els serveis que atenen a cadascun dels alumnes, entre tres i sis anys, d'una escola pública de la ciutat de Vic.

En el transcurs del projecte he vist que els objectius els he tingut que modificar, ja que segons les dades que m'anaven sortint i segons el camí que anava seguint, els vaig tenir que ajustar al treball que estava realitzant. Per tant, els nous objectius proposats són:

- 1) Descriure les característiques de l'alumnat que presenta "necessitats educatives específiques" d'una escola pública de la comarca d'Osona, d'acord amb una classificació basada en les regulacions normatives vigents.
- 2) Descriure els diferents suports y serveis que es proporcionen a aquest alumnat en el context escolar, i en altres contextos (atenció precoç, salut...)
- 3) Analitzar els vincles entre aquests diferents suports i serveis, per tal de identificar, en el seu cas, possibles aspectes de duplicitat, de mancances i possibles objectes de millora.

1.3 Metodologia utilitzada.

La metodologia que he utilitzat per dur a terme el treball de final de grau és una metodologia qualitativa - sociocrítica. Aquesta consisteix en emancipar, criticar i identificar el potencial per dur a terme un canvi (Koetting, 1984, 296 segons Arnal; Del Rincón; Latorre, 1992). Aquesta perspectiva té com objectiu l'anàlisi de les transformacions socials i donar resposta a determinats problemes generats. Alguns dels seus principis són: a) conèixer i comprendre la realitat com a praxis; b) unir la teoria amb la pràctica: coneixement, acció i valors; c) orientar el coneixement; d) implicar el docent a partir de l'autoreflexió (Popkewitz, 1988, 75 segons Arnal; Del Rincón; Latorre, 1992).

Aquesta metodologia l'he utilitzat en el meu treball, ja que aquest consisteix en fer un estudi de diferents nens i nenes amb necessitats especials des de P3 fins a P5, analitzaré els serveis i els suports que reben, saber perquè hi ha infants que no reben uns serveis determinats i altres sí, conèixer com els serveis intervenen i identifiquen els nens i nenes que tenen necessitats educatives especials, l'actuació/paper de l'escola, els vincles entre els serveis durant el procés de matriculació d'un infant, entre altres. Un cop he fet el recull de dades, he fet una crítica sobre allò investigat o millor dit, he fet un anàlisi sobre allò investigat i, a més a més, he proposat aspectes relacionats amb el tema, de cara el futur.

Aquesta metodologia l'he acompanyat amb un estudi de casos múltiples consisteix en una descripció i anàlisi detallats d'unitats socials o entitats educatives úniques (Yin, 1989 segons Arnal; Del Rincón; Latorre, 1992). La finalitat d'aquest és comprendre de manera profunda la realitat singular: individu, família, grup, institució social o comunitat (De la Orden, 1985 segon Arnal; Del Rincón; Latorre, 1992). Així doncs, l'estudi de casos és l'anàlisi de la història dels individus, però afegint-hi dues fonts d'evidència empírica que usualment no inclouen les històries de vida: l'observació sistemàtica i l'entrevista estructurada (Blanco, 1996).

En el meu treball de final de grau, per dur a terme l'estudi de casos he utilitzat la font d'una entrevista estructurada, preseqüenciada i dirigida, tot i que l'observació sistemàtica no la he utilitzada. Per tal d'entendre aquest tipus

d'entrevista, explicaré què és l'entrevista estructurada. Aquesta es realitza sobre la base d'un formulari preparat prèviament i estrictament normalitzat, a través d'una llista de preguntes establertes amb anterioritat. Pren la forma d'un interrogatori, en el qual les preguntes, establertes amb anterioritat, es plantegen sempre en el mateix ordre i es formulen amb els mateixos temes (Brunet; Pastor; Belzunegui, 2002). L'estructura que segueix aquesta entrevista és no preseqüenciada, el qual permet alternar la seqüència de les preguntes segons la dinàmica de l'entrevista, és flexible i possibilita més naturalitat (Brunet; Pastor; Belzunegui, 2002). També, podem dir que el grau de directivitat és una entrevista dirigida, el qual consta d'una llista de qüestions que ha de ser explorats durant l'entrevista, garanteix que no es deixin àrees importants i permet aprofitar el màxim l'escàs temps que es disposa. A més a més, permet una certa comprensió, ja que delimita els aspectes que seran tractats (Brunet; Pastor; Belzunegui, 2002).

Agraïments.

La realització d'aquest treball ha sigut possible gràcies a un conjunt de persones i d'identitats. En aquest apartat voldria dedicar un agraïment al professor Robert Ruiz i Bel per ajudar-me en tot moment durant la realització d'aquest treball i per estar disponible quan ho necessitava. En segon lloc, vull donar les gràcies a la Universitat de Vic per facilitar-me eines per poder realitzar aquest treball. En tercer lloc, vull donar les gràcies a una escola pública de la ciutat de Vic, que gràcies a les dades que m'ha proporcionat he pogut fer aquest treball final de grau (TFG). En quart lloc, vull donar les gràcies al director dels serveis educatius de la comarca d'Osona, a la directora del CDIAP de Vic i a la psicòloga clínica del CSMIJ, per poder-me donar una cita per fer-los-hi una entrevista i per facilitar-me tota la informació proporcionada. I, per últim, vull agrair tot el suport que he rebut per part dels meus pares, de la meva parella i pel suport que he rebut per part de la meva companya de pis.

2. Aspectes normatius, principals fonts conceptuals i instruments de recollida de dades.

Per tal de poder dur a terme el treball de final de grau (TFG) he tingut que buscar diferents continguts teòrics que el sustenten amb l'objectiu de contestar la pregunta inicial plantejada que és la següent: "Els nens i nenes amb "Dictamen d'escolarització" i amb suport del CDIAP: estudi de les dimensions de l'atenció a les necessitats especials de l'alumnat, entre tres i sis anys, escolaritzat en un centre públic de la comarca d'Osona". Aquests continguts teòrics es basen pràcticament en diferents lleis en l'àmbit de l'educació, en l'explicació de les diferents necessitats que tenen els infants de Catalunya segons la Llei d'Educació de Catalunya (LEC) centrant-nos en l'apartat d'atenció a la diversitat, el decret que regula els serveis educatius del Departament d'Ensenyament, el decret que regula els serveis d'atenció precoç (CDIAP) i el DOGC del Departament de Sanitat i Seguretat Social.

Els continguts teòrics, a part de basar-se amb les lleis ja esmentades anteriorment, també, s'ha basat en l'explicació del model multinivell de M.Wehmeyer a partir d'un article. Cal dir que abans de l'explicació d'aquest model, em fet una explicació del què és l'escola inclusiva i l'educació inclusiva per tal d'entendre el model multinivell de M.Wehmeyer. Cal mencionar que el model multinivell de Wehmeyer l'he utilitzat en un dels apartats del full resum dels serveis (FRS) i el què he fet és passar un pla individualitzat d'un nen en concret a aquest model i, com a conseqüència he buscat informació sobre els plans individualitzats.

A continuació explicaré aquests continguts en dos apartats diferenciats; el primer apartat correspon a les normatives i disposicions legals, el segon apartat correspon a unes bases conceptuals i, per últim, hi ha un apartat on trobarem l'explicació teòrica dels instruments de recollida de dades.

2.1 Normatives i disposicions legals.

Aquesta normativa és la que he utilitzat per tal de dur a terme la part pràctica d'aquest treball, és a dir, hi ha els fragments de diferents lleis i decrets que he trobat interessants i importants alhora de fer les entrevistes als serveis

educatius, d'atenció precoç i de salut i, també, per tal de conèixer quins són els alumnes amb necessitats educatives especials i els diferents serveis existents per tal de poder realitzar el full resum dels serveis (FRS) que es troba a l'annex 1 i, també, per tal de poder fer el guió de les entrevistes (GE) que es troba a l'annex 3.

2.1.1 Llei d'Educació de Catalunya 12/2009, del 10 de juliol, d'educació.

En primer lloc, destacaré aspectes importants que diu la Llei d'Educació de Catalunya 12/2009, del 10 de juliol, d'educació pel que fa l'atenció a la diversitat. Tota aquesta informació completa la trobarem a l'annex 6. La informació que he utilitzat d'aquest apartat és per conèixer quina és la classificació dels alumnes amb necessitats especials i específiques amb l'objectiu de poder realitzar el full resum dels serveis (FRS), que es troba a l'annex 1.

La Llei pretén que la pràctica educativa respongui millor a la diversitat dels alumnes catalans, de manera que la institució escolar de Catalunya puguin adoptar en tot moment mesures concretes per a satisfer les situacions que presenta una societat complexa i canviant com la del segle XXI. Aquesta Llei es planteja diversos objectius però cal destacar-ne un que diu que els centres que presten el Servei d'Educació de Catalunya adequin llur acció educativa per a atendre la diversitat i les necessitats educatives específiques, promoguin la inclusió dels alumnes i adaptin millor llur entorn socioeconòmic. Aquest objectiu es compleix donant autonomia als centres educatius amb el propòsit de flexibilitzar el sistema i possibilitar la creació de xarxes d'escoles unides per projectes comuns i compromeses a la millora sistemàtica de l'educació. A més a més, també implica l'acceptació de la diversitat de centres i el rebuig de la uniformitat com a valor del sistema educatiu. Per tant, la Llei diu que l'escola ha de donar respostes singulars i flexibles a tots els alumnes que la formen adequant l'activitat educativa per tal d'atendre la diversitat de l'alumnat i l'assoliment d'una igualtat d'oportunitats. Tal i com diu l'article 81 d'aquesta mateixa Llei l'atenció educativa de tots els alumnes es regeix pel principi d'escola inclusiva (aquest terme l'explicarem més endavant). Al mateix temps, a l'article 81 menciona que en relació als alumnes amb necessitats educatives

especials (explicats en el següent apartat), s'ha de garantir, prèviament a llur escolarització, l'avaluació inicial d'aquestes necessitats, l'elaboració d'un pla personalitzat i l'assessorament a cada família directament afectada. Llavors, un cop avaluades aquestes necessitats educatives i els suports disponibles, si es considera que no poden ésser atesos en centres ordinaris, s'han d'escolaritzar en centres d'educació especial. A més a més, a l'article 60 de la mateixa Llei diu que s'han d'organitzar programes de qualificació professional inicial orientats a resoldre les necessitats de qualificació i d'inserció laboral dels alumnes nouvinguts i dels alumnes amb discapacitats que ho regeixen. També, a l'article 10 referent als alumnes nouvinguts es menciona que els que s'incorporin al sistema educatiu sense conèixer una de les dues llengües oficials tenen dret a rebre un suport lingüístic específic. Per tant, els centres han de proporcionar als alumnes nouvinguts una acollida personalitzada i, en particular, una atenció lingüística que els permeti iniciar l'aprenentatge en català. Això vol dir, que els centres educatius s'han d'organitzar per tal que l'alumnat nouvingut aprengui les dues llengües oficials adaptant els continguts a les seves necessitats.

I, per últim, la Llei d'Educació de Catalunya 12/2009 núm. 5422 dins l'article 81 fa una classificació dels alumnes amb necessitats educatives específiques. Aquesta classificació és la següent: hi ha els alumnes que tenen necessitats educatives especials que són els afectats per discapacitats físiques, psíquiques o sensorials, els que manifesten trastorns greus de personalitat o de conducta o els que pateixen malalties degeneratives greus; i els alumnes amb necessitats educatives específiques derivades de la incorporació tardana al sistema educatiu o derivades de situacions socioeconòmiques especialment desfavorida. Aquesta classificació ben correcta i segons la Llei d'Educació de Catalunya 12/2009 núm. 5422 la podem consultar a l'annex 7.

2.1.2 Decret 155/1994, de 28 de juny, pel qual es regulen els serveis educatius del Departament d'Ensenyament, núm. 1918.

En aquest apartat explicaré els aspectes més rellevants dels serveis educatius, ja que són els aspectes que he utilitzat per tal de fer el guió de les entrevistes (GE) com per fer el full resum dels serveis (FRS), cal dir que la Llei completa es

troba a l'annex 8. Els aspectes que trobarem a continuació són aquells més rellevants per dur a terme les entrevistes als serveis educatius i, també, per conèixer quins serveis educatius existeixen per tal de fer un dels apartats del full resum dels serveis (FRS) i per conèixer més profundament els serveis educatius per dur a terme les entrevistes i la realització del guió d'entrevistes (GE).

Els serveis educatius actuen territorialment i sectorialment atenent tots els centres d'un àmbit territorial definit, i posen a l'abast dels professors fons de documentació pedagògica, recursos i materials didàctics, i els ofereixen assessorament i orientació, a més d'esdevenir punts de trobada, d'intercanvi d'experiències i de recerca permanent. Els serveis educatius han de contribuir a facilitar al professorat eines de reflexió i noves estratègies d'ensenyament, i han de potenciar innovacions que ajudin a millorar la pràctica docent a partir de l'adequació a les necessitats dels centres educatius i de l'alumnat.

A l'article 2 d'aquesta mateixa llei, ens cita tots els serveis educatius que depenen de la Generalitat de Catalunya dins el Departament d'Ensenyament, aquests són; els centres de recursos pedagògics (CRP), els equips d'assessorament i orientació psicopedagògica (EAP), els centres de recursos educatius per deficients auditius (CREDA), els centres de recursos educatius per a diversos tipus de disminucions, els camps d'aprenentatge (CdA) i els equips de suport i assessorament en llengua, interculturalitat i cohesió social (ELICS).

En l'apartat anterior he anomenat tots els serveis educatius que depenen de la Generalitat de Catalunya i, en aquest mateix apartat, us explicaré cada un dels serveis educatius; què són, quines són les seves funcions i la seva composició. No explicaré tots els serveis educatius sinó que explicaré els serveis que m'han interessat per fer el guió de les entrevistes i el full resum dels serveis, ja que no m'he centrat en serveis determinats segons les meves necessitats.

Els equips d'assessorament i orientació psicopedagògica (EAP), a l'article 6 de la mateixa llei, són serveis educatius de composició multidisciplinari que donen suport psicopedagògic als centres docents. La seva intervenció s'adreça als òrgans directius i de coordinació dels centres, al professorat, a l'alumnat i a les

famílies, per tal de col·laborar a oferir la resposta educativa més adequada, especialment per als alumnes amb disminucions i per als que presenten més dificultats en el procés d'aprenentatge. L'àmbit territorial d'actuació és comarcal, tot i que podran tenir un àmbit territorial d'actuació diferent en funció de l'existència de necessitats específiques en una zona determinada. Segons l'article 7 d'aquesta mateixa Llei, l'EAP està format per funcionaris del cos de professors d'ensenyament secundari amb l'especialitat de psicologia i pedagogia. Cal puntualitzar que el Departament d'Ensenyament pot incorporar funcionaris del cos de diplomats de l'Administració de la Generalitat, especialitat assistents socials. Dins de l'article 8, les funcions d'aquest servei són: a) identificació i avaluació de les necessitats educatives especials dels alumnes, en col·laboració amb els mestres i professors, especialistes i serveis específics; b) participació en l'elaboració i el seguiment dels diversos tipus d'adaptacions del currículum que puguin necessitar els alumnes; c) assessorament als equips docents sobre els projectes curriculars dels centres educatius pel que fa a aspectes psicopedagògics i d'atenció a la diversitat de necessitats de l'alumnat; d) assessorament a l'alumnat, famílies i equips docents sobre aspectes d'orientació personal, educativa i professional; e) col·laboració amb els serveis socials i sanitaris de l'àmbit territorial d'actuació; f) aportació de suport i de criteris tècnics psicopedagògics a altres òrgans de l'Administració educativa; i, altres funcions.

Per últim, els centres de recursos educatius per a deficients auditius (CREDA), segons l'article 9 de la Llei que regula els serveis educatius de Catalunya, són serveis educatius que proporciona suport a l'activitat dels professionals de l'ensenyament per contribuir a l'adequació de la seva tasca a les necessitats educatives especials dels alumnes amb disminucions auditives greus i permanents i dels alumnes amb trastorns del llenguatge. L'article 10 d'aquesta llei ens diu que aquest centres tenen una composició multidisciplinària formats per funcionaris docents com professors d'ensenyament secundari amb l'especialitat de psicologia i pedagogia i mestres amb titulació o diploma en audició i llenguatge. Dins de l'article 11 ens cita les diferents funcions que té el CREDA, aquestes són les següents: a) elaboració de materials educatius adaptats; b) catalogació de recursos educatius; c) atenció logopèdica; d)

col·laboració amb els equips d'assessorament i orientació psicopedagògica; e) assessorament als equips docents i als serveis educatius sobre ajuts tècnics; f) aportació de suport i de criteris tècnics; i, altres funcions que atribueixi el Departament d'Educació. Vull puntualitzar un aspecte d'aquest mateix article que ens diu que els mestres amb titulació d'especialista d'audició i llenguatge la seva actuació ha de ser directa dins del mateix centre.

2.1.3 Decret 261/2003, de 21 d'octubre, pel qual es regulen els serveis d'atenció precoç.

Aquests serveis que he citat anteriorment i els dos que he desenvolupat depenen del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya, en canvi, el centre de desenvolupament infantil i atenció precoç (CDIAP) és un altre servei però que depèn del Departament de Benestar Social i Família de la Generalitat de Catalunya. A continuació us explicaré a grans trets –ja que trobem tota la informació completa a l'annex 9- la legislació que sustenta aquest servei a través del DECRET 261/2003, de 21 d'octubre, pel qual es regulen els serveis d'atenció precoç. En aquest apartat trobarem els aspectes més importants d'aquest decret, aquests són els que he utilitzat per fer l'entrevista al CDIAP, com ara quina franja d'edat atenen, quins professionals el formen, entre altres. És a dir, conèixer profundament aquest servei amb l'objectiu de realitzar el guió d'entrevistes i posteriorment l'entrevista al CDIAP.

En primer lloc, cal dir que els serveis d'atenció precoç depenen de la Generalitat de Catalunya dins del Departament de Benestar i Família. Aquest Decret ja citat en el paràgraf anterior ens diu que en el model d'atenció a la infància un dels àmbits que requereix una especial dedicació és el de l'atenció precoç, entesa com un conjunt d'actuacions de caire preventiu, de detecció, diagnòstic i de intervenció terapèutica, de caràcter interdisciplinari, que s'estén, en un sentit ampli, des del moment de la concepció fins que l'infant compleix els sis anys, abastant, per tant, l'etapa prenatal, perinatal postnatal i petita infància. Per tant, aquest servei atén als infants de zero a sis anys en l'àmbit familiar, educatiu, social i sanitari.

En segon lloc, abans de continuar explicant els trets principals d'aquest decret, explicarem des del moment que es van fundar els centres fins el moment que es van regular com a tal. El Govern, mitjançant Ordre de 29 de juliol de 1985, va crear el Programa Sectorial d'Estimulació Precoç, el qual va regular la cobertura dels quatre aspectes fonamentals d'aquesta atenció: la prevenció, la detecció precoç, el diagnòstic i la intervenció terapèutica. També establia uns òrgans de direcció, participació i assessorament. Aquest Programa Sectorial d'Estimulació Precoç es va fundar, ja que Catalunya tenia molta preocupació per fer una atenció precoç correcta i adaptada i, a més a més, perquè sempre ha sigut una preocupació màxima per les famílies dels infants i, també, per l'Administració. Després, el Decret 206/1995 –annex 10-, va adscriure, al llavors, Departament de Benestar Social, les funcions en matèria d'estimulació precoç, i va suprimir l'esmentat programa." Tota aquesta evolució, el qual va començar la regulació dels serveis d'atenció precoç dins del Programa Sectorial d'Estimulació Precoç acaba englobant-se a la Llei del Parlament de Catalunya 18/2003, de 4 de juliol, de suport a les famílies, dins del capítol 1, del títol V, -annex 11- sobre mesures destinades a infants i adolescents, ens diu que dona un gir substancial i avança en la definició naturalesa i abast dels serveis d'atenció precoç, es conformen com a serveis que tenen caràcter universal i gratuït per als infants fins als sis anys i llurs famílies i, per tant, un dret subjectiu al seu accés, en les condicions i d'acord amb el procediment que reglamentàriament s'estableixi, dins un sistema de presentacions familiars.

En tercer lloc, dins de l'article 1 ens defineix l'objecte d'aquest decret és regular els serveis d'atenció precoç, en el marc de la Llei de suport a les famílies i de l'ordenament dels serveis socials. A més a més, fent una ullada a aquest mateix Decret, a l'article 6 ens cita els objectius dels serveis d'atenció precoç, aquests són: a) atendre la població infantil des de la concepció fins que l'infant compleixi els sis anys pel que fa a la prevenció, la detecció, el diagnòstic i el tractament; b) participar en la coordinació de les actuacions que es realitzen en aquesta franja d'edat; c) participar en els projectes de coordinació interdepartamental; d) assegurar equips experts en el desenvolupament infantil; e) garantir la continuïtat assistencial.

En quart lloc, les funcions dels serveis d'atenció precoç són varies, en total en són sis. L'article 7 del Decret, ja mencionat en altres fragments, concretament en el punt 7.1 ens defineix les diferents funcions corresponents. La primera funció és realitzar un diagnòstic interdisciplinari: funcional, sindròmic i etiològic del desenvolupament de l'infant, de la situació i de l'entorn. La segona és efectuar l'avaluació continuada del desenvolupament de l'infant. La tercera és fer la intervenció terapèutica interdisciplinària de l'infant i al seu entorn immediat de forma ambulatoria i periòdica. La quarta és col·laborar i cooperar amb els serveis socials, sanitaris, educatius i altres que desenvolupin tasques a nivell de prevenció i detecció precoç dels trastorns de desenvolupament i situacions de risc en la població infantil fins als sis anys. La cinquena és orientar a les famílies fent assessorament i suport als pares o tutors. L'última funció que tenen els serveis d'atenció precoç és orientar els professionals de l'educació infantil en les etapes de 0 a 3 i de 3 a 6 anys pel que fa als trastorns de desenvolupament. Per tal de fer possible les funcions indicades hi ha d'haver un seguit de professionals perquè les puguin complir. A l'article 8, concretament en el punt 8.1, ens diu que els professionals han de tenir una formació en desenvolupament infantil i intervenció familiar i social, el qual han de formar un equip interdisciplinari dirigit per un responsable tècnic.

Per últim, l'article 3 ens menciona quines són les actuacions dels serveis d'atenció precoç, aquestes són les següents: a) la prevenció, la detecció, el diagnòstic i el tractament de trastorns en el desenvolupament; b) suport i acompanyament a la família en la cura que cal tenir per al desenvolupament integral de l'infant; c) la prevenció de situacions de risc. L'article 4 ens diu quines són les persones que tenen dret als serveis d'atenció precoç i quina és la durada d'aquests, aquestes són les que tenen trastorns en el seu desenvolupament (disfunció transitòria o permanent, ja sigui de caràcter neurològic, psicològic o sensorial) o amb risc de partir-los (quan l'infant es troba en una situació de caràcter biològic, psicològic o social que dificulta el seu desenvolupament). Dins d'aquest mateix article 4 però en el punt 4.4, ens diu que la durada dels serveis serà la que precisi cada infant i s'entendrà fins que les necessitats d'atenció puguin ser cobertes pels serveis de caràcter general,

ja siguin educatius sanitaris o socials o, en tot cas, quan compleixi l'edat de sis anys.

2.1.4 Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya núm. 3642 – 24/05/2002, Departament de Sanitat i Seguretat Social.

A continuació, explicaré el més important d'aquest DOGC per tal de conèixer què és el CSMIJ i quin és el seu model d'actuació i, com a conseqüència, poder realitzar el guió d'entrevistes (GE).

He estat buscant informació sobre el servei de salut, és a dir, sobre els Centres de Salut Mental Infantil i Juvenil (CSMIJ), aquest servei depèn del Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya i es basa amb la llei de salut pública 18/2009. En aquesta llei no està mencionat literalment què és el CSMIJ, quines són les seves funcions, quins professionals el formen, entre altres, sinó que ens diu que forma part dels centres d'atenció primària però és un centre extern. En el diari oficial de la Generalitat de Catalunya DOGC núm. 3642 - 24/05/2002, Departament de Sanitat i Seguretat Social, aquest diari oficial el podem trobar a l'annex 12, ens diu que el CSMIJ és un servei d'atenció especialitzada en salut mental infantil i juvenil. En aquest diari oficial, ens marca quins professionals l'han de formar: psiquiatre/psiquiatra o metge/metgessa amb experiència professional en psiquiatria de més de 7 anys, psicòleg/psicòloga i treballador/treballadora social. Els estàndards mínims que es marca al CSMIJ, alguns d'ells són:

- 1) Aplicació del Programa de col·laboració amb l'Atenció Primària de Salut.
- 2) Existència de condicions idònies de seguretat, que puguin garantir la correcta atenció i tractament dels i de les pacients i de tots els aspectes de la malaltia.
- 3) Existència de protocols d'interconsulta i derivació.
- 4) Protocols de derivació urgent i temps de resposta.
- 5) Disposar d'un protocol per a la programació, priorització i actualització permanent de les persones usuàries en llista d'espera.

- 6) Disposar d'una organització assistencial detallada per a l'atenció no programada durant l'horari de funcionament del centre.
- 7) Disposar d'un sistema coordinat amb unitats hospitalàries de referència per garantir una atenció preferent a les persones usuàries donats d'alta hospitalària.
- 8) Disposar de protocols clínics per a les patologies amb major prevalença o gravetat a criteri del centre (mínim tres).

2.2 Bases conceptuais.

En aquest apartat, explicaré els conceptes teòrics que he utilitzat per realitzar un dels apartats del full resum dels serveis (FRS) que es troba a l'annex 1. En l'apartat del FRS parlo sobre el model multinivell de M.Wehmeyer el qual va utilitzar diferents categories per tal de poder realitzar un pla individualitzat de manera que inclogui l'alumne que presenta necessitats educatives especials a l'aula ordinària i, com a conseqüència, fer una educació inclusiva. Per tant, a continuació desenvoluparé l'educació i l'escola inclusiva per tal d'entendre el model multinivell de Wehmeyer. També, explicaré que són els plans individualitzats, ja que el que he fet és analitzar el pla individualitzat d'un alumne en concret d'una escola pública de la ciutat de Vic i l'he passat al model multinivell de Wehmeyer. A més a més, al final d'aquest apartat hi trobarem l'explicació de les diferents discapacitats i trastorns segons la classificació que fa la Llei d'Educació de Catalunya, ja que un dels apartats del full resum dels serveis (FRS) hi ha aquesta classificació i he trobat adequar conèixer quins són els trastorns que atenen els diferents serveis ja citats anteriorment.

2.2.1 L'educació i l'escola inclusiva.

Aquest apartat, l'he trobat adequat d'explicar perquè d'aquesta manera, un cop ja sabem què és l'educació i l'escola inclusiva, podem entendre millor què és el model multinivell de Wehmeyer, on l'explicaré en el següent apartat.

En primer lloc, es defineix l'educació inclusiva com el procés pel qual s'ofereix a tots els infants, sense distinció de la discapacitat, la raça o qualsevol altra

diferència, l'oportunitat de continuar sen membres de la classe ordinària i d'aprendre dels companys i, juntament amb ells, dins l'aula. (Susan Bray Stainback, 2001c citat per Pujolàs, 2002). Hi ha més d'una diversitat, la que deriva dels interessos dels alumnes o dels valors culturals i la que deriva de les desigualtats personals i socials, injustes en relació amb les oportunitats dels altres. (Pujolàs, 2002).

La idea de la diversitat és una narració rica al voltant de la qual es pot organitzar l'ensenyament dels petits (...) Aquí la lliçó és que la igualtat és l'enemic de la vitalitat i la creativitat. (...) L'estancament passa quan res de nou ni de diferent ve de fora del sistema. (...) Fins i tot podem dir que la igualtat és l'enemiga no solament de la vitalitat sinó de l'excel·lència, ja que on hi ha poques o cap diferència –en l'estructura genètica, en la llengua, en l'art- no es poden desenvolupar criteris robusts d'excel·lència. (...) Sostenen que la diversitat en els afers humans fa impossible tenir un criteri de res perquè hi ha massa punts de vista, massa tradicions diferents, massa objectius; així, la diversitat, conclouen, ens fa a tots relativistes. (...) La diversitat no vol dir la desintegració de criteris, no és un argument contra els criteris, no porta a un relativisme irresponsable i caòtic. És un argument per al creixement i la mal·leabilitat de criteris, un creixement que té lloc a través del temps i de l'espai al qual es dóna forma amb diferències de gènere, religió i totes les altres categories d'humanitats. (Postman, 2000 citat per Pujolàs, 2002). Neil Postman fa aquesta afirmació que l'anomena <<lleï de la diversitat>>, personalment estic força a favor, ja que la diversitat a l'escola i arreu és un element molt enriquidor per tothom i, ens permet, aprendre els uns dels altres si la fem inclusiva. La inclusió és un fet que ens fa créixer com a persones i ens fa aprendre diferents valors que són molt importants, com ara el respecte, el companyerisme, l'amistat, la igualtat, entre altres.

Els objectius d'una educació inclusiva és que l'escola contribueixi a adquirir, fins al màxim de les possibilitats de cadascú, totes les habilitats tècniques (com parlar, llegir, calcular, orientar-se...) i socials (com comunicar-se, respectar-se...) que són necessàries per ser, viure i conviure. (...) Es tracta de fer ciutadans competents, però no competitiu sinó cooperatiu. (...) En una escola

inclusiva, s'insisteix en la necessitat de formar una personalitat autònoma i crítica, no solament competent i hàbil. (Pujolàs, 2002)

Jacques Delors (1995) desplega quatre activitats, que contribueixen a desenvolupar una escola i educació inclusiva, aquestes són les següents: *el saber*, que possibilita que hom aprengui a aprendre (...) amb la finalitat d'aprofitar les possibilitats que ofereix l'educació al llarg de tota la vida; *el saber fer*, per poder influir sobre el propi entorn i adquirir una competència que capaciti l'individu per afrontar les situacions que anirà trobant al llarg de la vida, siguin quines siguin; *el saber ser*, per tal de contribuir a la realització personal en totes les dimensions de l'ésser humà, amb una creixent capacitat d'autonomia i responsabilitat personal; *el saber conviure*, per participar i cooperar amb els altres en totes les activitats humanes, portar a terme projectes comuns i preparar-se per analitzar i superar els conflictes. (Pujolàs, 2002).

Es diu que és una escola inclusiva per a tothom, no solament perquè tots poden, a un nivell o un altre, i tots necessiten aprendre aquests quatre sabers o bé alguns. (Pujolàs, 2002) Es tracta d'una escola que es fonamenta en el que Brown, Nietupski i Hamre-Nietuptski (1987) anomenen la lògica de l'heterogeneïtat. (...) Aquesta lògica de l'heterogeneïtat (...) és que les persones amb diferències o dissimilituds haurien de poder interactuar com a més millor (...), que puguin aprendre junts, i conviure-hi. (...) De tota manera (...) cal dir i remarcar que, en algunes ocasions seleccionades i amb finalitats específiques, atendre temporalment l'alumnat en grups homogenis pot ser sostenible des d'un punt de vista educatiu proveïts per als alumnes <<diferents>>, és generalment negativa i cal rebutjar-la a favor de l'heterogeneïtat, sempre que sigui possible (Brown, Nietupsky i Hamre-Nietuptsky, 1987 citat per Pujolàs, 2002). (...) Una escola inclusiva serà així de qualitat en la mesura que sigui capaç d'atendre tothom, siguin quines siguin les seves necessitats educatives, i aconsegueixi que tots aprenguin alguna cosa. L'escola inclusiva es preocupa, fonamentalment, per trobar mètodes, estratègies i maneres d'organitzar la classe que li permetin atendre junts alumnes diferents. (Pujolàs, 2002)

Per tal de satisfer les necessitats educatives dels alumnes, cal fer (Stainback i Stainback, 1999 citat per Pujolàs, 2002):

- Fomentar xarxes naturals de suport per mitjà de tutories entre iguals, cercles d'amics, aprenentatge en equips cooperatius, etc., i per mitjà del treball de col·laboració entre els professors d'aula i els especialistes.
- Adaptar l'aula, tot dotant-la dels recursos necessaris, per atendre la diversitat de necessitats educatives de l'alumnat.
- Capacitar els alumnes per donar-se suport mutu. El professor d'una aula inclusiva en lloc de mantenir el control total de la classe i d'assumir tota la responsabilitat, delega part de la funció de suport i d'ensenyament als membres del grup. Per tant, la seva funció consisteix en capacitar els alumnes perquè donin suport i ajuda als seus companys i prenguin decisions en relació amb el propi aprenentatge.
- Fomentar, de manera conscient i planificada, la comprensió i l'acceptació de les diferències individuals com un aspecte fonamental per desenvolupar la confiança en si mateixos, el respecte mutu i el sentit de comunitat i de suport recíproc a la classe i al centre.
- Instaurar el principi de flexibilitat en el funcionament de les aules i del centre, fet que no suposa la manca d'estructura i direcció, sinó l'acceptació del canvi i la disposició a canviar sempre que es consideri necessari, amb el convenciment que sempre es pot trobar la manera que beneficiï l'aprenentatge de tothom.

Un altre aspecte a comentar és el tema de programar perquè tothom pugui aprendre, és a dir, si optem per una escola inclusiva –tenir tots els alumnes d'un determinat entorn (barri, poble) en un mateix centre- i si optem, a més, per aules inclusives –tenir junts tots els alumnes d'una mateixa edat en una mateixa aula- és molt evident que no els podem tractar com si fossin iguals, ni tampoc ens podem dirigir –com resignadament acaben fent molts professors- al 50% que constitueixen el terme mitjà i desatendre el 50% dels dos extrems restants. Hem d'adequar –és a dir, ajustar <<fer proporcional>>- allò que volem ensenyar –la Base Curricular Comuna- a les característiques i necessitats

educatives dels alumnes; en una paraula, hem de *personalitzar* l'ensenyament. Només així podem facilitar a l'alumne que *personalitzi* el seu aprenentatge, que determini –amb deguda orientació per part del professor- allò que vol i es veu amb cor d'assolir (objectius) i aprendre (continguts) i allò que vol i es veu amb cor de fer (activitats). (Pujolàs, 2002)

Així doncs, la personalització (...) és una altra condició que, si es dóna, fa possible una *escola per a tothom*. (...) La personalització de l'ensenyament suposa determinar les prioritats educatives de cada alumne a partir de la Base Curricular Comuna. (...) Es necessita recursos per personalitzar l'ensenyament. Un d'aquests recursos és el que els impulsors de l'escola inclusiva denominen <<ensenyament multinivell>> o a <<diferents nivells>> i un altre que són els que nosaltres anomenem <<Plans de Treball Personalitzats>>. (Pujolàs, 2002).

El primer recurs (ensenyament multinivell o diferents nivells) suposa, en primer lloc, identificar els continguts més importants, comuns per a tot l'alumnat; en segon lloc, pensar en diferents estratègies de presentació, per part del professor, de les tasques que s'han de portar a terme a l'aula de manera que siguin comprensibles per a tots els alumnes; en tercer lloc, proposar diferents pràctiques sobre els mateixos continguts perquè siguin, a un nivell o un altre, realitzables per a tots els alumnes i; finalment, en quart lloc, determinar diferents estratègies d'avaluació adequades al que han fet i al que han après –i com ho han après- tots els alumnes. (Collicott, 2000 citat per Pujolàs, 2002).

El segon i últim recurs (Plans de Treball Personalitzats), suposa possibilitar que els alumnes tinguin l'oportunitat –degudament orientats pel professor- de determinar, d'una banda, els *objectius* que volen assolir i a quin nivell es veuen amb cor d'assolir-los, en relació, és clar, amb els continguts que s'estan treballant en aquell moment; i, de l'altra, les *activitats d'aprenentatge* (...) que es comprometen a portar a terme per assolir aquells objectius. (Pujolàs, 2002)

Les escoles inclusives es basen en aquest principi: tots els nens, fins i tot aquells que tenen discapacitats més severes, han de poder anar a l'escola de la seva comunitat (barri, poble...) amb el dret de garantir de ser ubicats en una classe comuna. (Pujolàs, 2002) (...) <<Com a resultat, els estudiants amb necessitats especials o discapacitats van a l'escola on ja anirien si no fossin

discapacitats i van a una classe comuna amb els companys de la seva edat.>>
(Porter, 2001.7 citat per Pujolàs, 2002).

2.2.2 El model multinivell de Wehmeyer.

Un cop ja explicat el què és l'educació inclusiva i l'escola inclusiva, ja podem explicar el model multinivell que proposa Michael L. Wehmeyer a partir de l'article: "Un model multinivell per afavorir l'accés dels alumnes amb retard mental al currículum general" de la revista *Suports*, 2002, núm.2, p.192-202. A més a més, a l'annex 13, podem trobar les categories de Wehmeyer per tal de poder realitzar un pla individualitzat, aquestes són les categories que he utilitzat en un dels apartats del full resum dels serveis (FRS), només en un nen, ja que és l'únic nen de P3 a P5 que té un dictamen d'escolarització i, com a conseqüència un pla individualitzat.

La Llei d'educació per als individus amb discapacitats (IDEA) de l'any 1997 ens diu que s'ha de garantir que tots els alumnes amb discapacitats han de tenir accés al currículum general. Aquesta Llei diu que per fer una bona adaptació curricular individualitzada, ha d'incloure: una relació dels serveis d'educació especial; ajuts suplementaris i altres serveis que es prestaran a l'infant i; una exposició de les modificacions del programa educatiu o dels suports que s'atorgaran al personal de l'escola. Aquestes modificacions fan que l'infant pugui avançar adequadament per assolir els objectius anuals, que s'impliqui i progressi en el currículum general i que s'eduqui i participi tant amb alumnes discapacitats com amb alumnes que no tenen cap tipus de discapacitat.

Per tant, Wehmeyer, Lattin i Agran (2001) van presentar un model de presa de decisions per tal que els alumnes amb discapacitats accedeixin al currículum general i hi avancin. És a dir, van fer un programa que es té en compte el currículum escolar i les necessitats individuals d'aprenentatge dels alumnes amb discapacitat.

Per tal de dur a terme aquest programa, Wehmeyer, Sands, Knowlton i Kozleski (2002) van identificar cinc factors per garantir l'accés dels alumnes discapacitats al currículum general. En primer lloc, s'han d'establir nivells i dissenyar el currículum, és a dir, fer nivells flexibles i el currículum es programi i

es dissenyi segons el principi del disseny universal. En segon lloc, s'ha d'adaptar el currículum de manera individualitzada, és a dir, garantir que el programa educatiu d'un alumne es dissenyi segons el currículum general tenint en compte les necessitats educatives especials de l'infant. En tercer lloc, a l'escola hi ha d'haver materials i un ensenyament per a tota l'escola, és a dir, utilitzar materials curriculars, mètodes i estratègies d'alta qualitat que motivin tots els alumnes de l'escola. En quart lloc, fer un ensenyament en grup, és a dir, identificar els grups d'alumnes que necessitin un ensenyament més intensiu i la presa de decisions ha de girar entorn a la lliçó, a la unitat i al nivell de l'aula per tal de garantir que els alumnes progressin. I, per últim, fer intervencions individualitzades, és a dir, dissenyar i posar en pràctica el progrés dels alumnes amb necessitats educatives per garantir el progrés dels alumnes amb necessitats educatives especials.

En conclusió, M.Wehmeyer ens proposa un model multinivell per tal d'incloure tots els infants tenint en compte les seves necessitats educatives especials.

2.2.3 Els plans individualitzats.

Un cop explicat en què consisteix el model multinivell de Wehmeyer, com ja he dit anteriorment, el què he fet en un dels apartats del full resum dels serveis (FRS), és utilitzar les categories de Wehmeyer per passar un pla individualitzat d'un nen d'una escola pública de Vic a aquest model. Per tant, a continuació, per tal de contextualitzar—nos, explicaré que són els plans individualitzats, és a dir, explicaré la teoria d'aquest concepte i, seguidament, en un annex ens trobarem el pla individualitzat passat a les categories de Wehmeyer.

En primer lloc, parlarem sobre el concepte de pla individualitzat (PI) o, també, dit PEI (pla educatiu individualitzat) és una eina per a la planificació de mesures, actuacions i suports per donar resposta a situacions singulars i complexes de determinats alumnes, perquè puguin aprendre i participar en la vida del centre educatiu. Per tant, un PI és un conjunt d'actuacions, mesures i suports que es planifiquen i s'acorda implementar per donar resposta a un alumne/a de manera personalitzada degut a que presenta unes necessitats educatives específiques i singulars. Els PEI d'aula serveixen per planificar

adequadament i personalitzadament l'atenció a cadascun dels alumnes que poden tenir més dificultat per aprendre i participar a l'aula ordinària (RUIZ, 2008). A més a més, és un pla escrit que descriu el pla d'estudis i/o suports que requereix un alumne tenint en compte els punts forts i les seves necessitats per aprendre. Cal dir que és un document que hi ha tots els objectius que ha de complir de cada àrea de manera adaptada tenint en compte, sempre, els objectius del curs el qual està matriculat.

En segon lloc, la decisió de fer un PI ve derivada de les indicacions que es fan en el dictamen per l'escolarització ¹ que fa l'EAP (equip d'assessorament psicopedagògic) o quan la comissió d'atenció a la diversitat (CAD) del centre considera que un alumne –sense dictamen- manifesta necessitat d'un programa personalitzat o de suports addicionals. El pla individualitzat en els dos primers mesos del curs en altres casos en que no hi ha un coneixement suficient sobre les necessitats de l'alumne es pot disposar d'un mes més per concretar-lo.

A més a més, la comissió d'atenció a la diversitat (CAD) promou les mesures d'informació general, ajuda i assessorament als coordinadors dels PI del centre educatiu. El director/a aprova el PI, se'n responsabilitza i vetlla perquè l'equip responsable el dugui a terme, consulti i informi a l'alumne/a i a la família. El pla individualitzat la de realitzar la o les persones que coneixen més a l'estudiant i que treballaran directament amb ell/a. Han de participar aquells docents que imparteixen àrees o matèries incloses en el PI, els docents d'educació especial i/o el professor d'orientació educativa.

En tercer lloc, es fa un PI quan un alumne/a, a més de les adaptacions incorporades en la programació ordinària i de les mesures de reforç, es troba en alguna de les situacions següents:

- Requereix mesures més personalitzades per progressar i aprendre.
- És nouvingut i les adaptacions a l'aula no són suficients per respondre les seves necessitats.

¹ El dictamen d'escolarització és un document on hi consta una valoració psicopedagògica d'un infant que presenta necessitats educatives especials. Aquesta valoració la realitza l'EAP (l'equip d'assessorament psicopedagògic).

- Està matriculat o està compartint escolarització amb un centre d'educació especial.
- Es troba en una situació singular que requereix una personalització de la programació i el currículum.
- Presenta una malaltia, trastorn o discapacitat que requereix una programació adaptada.
- Presenta altes capacitats.

En quart lloc, vull esmentar les nou regles d'or de la UNESCO (2001) per la inclusió a l'escola (RUIZ, 2008), ja que a l'hora d'explicar el disseny del pla educatiu individualitzat esmentaré una d'aquestes regles. Aquestes són les següents:

- 1) Incloure tots els alumnes.
- 2) Comunicar-se eficaçment a l'aula.
- 3) Eliminar barreres d'aprenentatge i participació a l'aula.
- 4) Planificar les lliçons de manera que resultin més efectives per a tots (accessibilitat al currículum de l'aula).
- 5) Planificar individualment l'accés al currículum de l'aula (pla individualitzat).
- 6) Donar ajuda al personal individualitzada a l'alumne a l'aula.
- 7) Utilitzar suports específics (ajuts, tècniques, etc.) i generals a l'aula.
- 8) Controlar el comportament de tot l'alumnat a l'aula.
- 9) Treballar en cooperació a l'aula.

Per dissenyar els plans educatius individualitzats o plans individualitzats ens fixem amb la cinquena regla d'or de la UNESCO (2011). "Per fer aquests plans individuals(...) s'ha d'identificar els objectius prioritaris d'aprenentatge de les diferents àrees del currículum escolar. El pla s'ha d'elaborar consultant als pares o tutors/es legals de l'infant per tal de poder fer un treball cooperatiu, és a dir, a l'escola i a casa. (...) És millor elaborar el pla al començament de cada trimestre, és el moment d'analitzar el progrés de l'infant durant l'últim trimestre i de fixar nous objectius (...). El pla identifica les habilitats de l'infant en les diferents àrees del temari (...) i indica els nous objectius d'aprenentatge. Cal

que els mestres i els professors observem i avaluem el nivell de capacitat de l'infant, els seus interessos i les seves necessitats específiques.” (RUIZ, 2008).

Per preparar els plans individuals a través d'una sèrie de passos que es corresponen amb diferents preguntes (RUIZ, 2008):

1. Descriu les dificultats que tingui l'infant per aprendre o per participar completament en la vida escolar. Parleu amb l'infant i els seus pares. Hi ha algun especialista que us pugui oferir consell o ajuda?
2. Hi ha algun tipus de canvi que podríeu fer a l'aula o a l'entorn escolar?
3. Hi ha algun canvi que podríeu fer als vostres mètodes didàctics? Podríeu aparellar l'infant amb algun altre estudiant?
4. Com podeu encoratjar l'infant a participar més activament en altres activitats escolars?
5. Quines modificacions podríeu fer en els continguts o nivell de continguts de cada matèria escolar per fer-los més apropiats a les habilitats de l'infant?
6. Quins canvis poden ser necessaris en la manera d'avaluar l'aprenentatge de l'alumne?

Tot aquest seguit de preguntes ens poden servir per tal de preparar el pla individual que li volem fer a un alumne el qual presenta necessitats educatives especials.

En cinquè lloc, el pla individualitzat ha de recollir les grans línies d'atenció que es proporcionarà durant un període de temps determinat, generalment un curs acadèmic. Al llarg del curs s'anirà concretant en la programació en les activitats en què participarà quotidianament i s'anirà avaluant i adaptant segons el seu progrés. Aquestes grans línies d'atenció inclouen:

- Les prioritats en relació a les competències bàsiques i/o habilitats adaptatives que es desenvolupen en l'àmbit escolar, familiar i social i que són necessàries per integrar-se a la societat i per esdevenir autònoms. En ocasions concretar objectius específics en aquests àmbits pot significar realitzar algunes activitats complementàries a les que fan

els companys i participar en programes específics, per exemple alumnes d'una USEE² que participen en un programa d'adquisició d'habilitats d'autonomia en els desplaçaments per l'entorn proper. A l'annex 1 hi podem trobar una pauta d'avaluació de les competències i habilitats adaptatives.

- Les adaptacions i prioritats en relació a les diferents àrees/matèries en què cal fer adaptació i modificacions dels objectius i continguts. En ocasions aquest pla pot comportar que algunes àrees o part de les àrees no es cursin.

Cal dir que en el PI sempre s'ha de fer constar les àrees que l'alumne té més dificultat. En aquest sentit s'ha d'especificar quin tipus d'adaptació es fa, tant en els objectius (reducció/eliminació d'alguns, priorització d'alguns, ampliació/enriquiment, entre altres) com en la metodologia que s'utilitza. A més a més, els continguts que hi consten al pla individual va en funció de les necessitats i dificultats que tinguin l'alumne en qüestió i, també, segons el procés que desenvolupi s'aniran eliminant o incorporant nous continguts sempre tenint en compte el currículum escolar referent a l'etapa educativa que estigui l'infant.

Quan un alumne/a té un PI pot estar en diferents tipus d'emplaçaments educatius, és a dir, pot anar a un centre ordinària tant si està en una aula com si es troba en agrupaments singulars i, també, pot anar a un centre d'educació especial, en una unitat d'escolaritat compartida (UEC) o quan està fent una escolaritat compartida. Quan un alumne està fent una escolaritat compartida s'ha de fer un PI on constin les prioritats educatives, els entorns i horaris en què es duran a terme i els criteris per al seguiment i l'avaluació. Aquest PI el coordina un docent del centre on està matriculat, de manera coordinada amb un professional de l'altre centre i amb col·laboració de l'EAP corresponent. Aprovat el PI el director/a del centre on està matriculat.

² Una USEE és una unitat de suport d'educació especial el qual atén a alumnes amb necessitats educatives especials greus i permanents susceptibles de ser escolaritzats en un centre d'educació especial. Una USEE està configurada per un especialista d'educació especial i un educador/a. El màxim d'alumnes que pot atendre una USEE és un màxim de 7 o 8 alumnes i han de ser alumnes amb dictamen d'escolarització.

L'arxiu personal de l'alumne, que s'obre a segon cicle d'educació infantil, ha de contenir els documents oficials d'avaluació. Aquests documents oficials són la fitxa de dades bàsiques, el resum d'escolarització i l'informe global individualitzat. En el resum d'escolarització ha de constatar, a l'apartat d'observacions, si s'ha fet un pla individualitzat i a l'informe global individualitzat els trets bàsics en què ha consistit aquest pla individualitzat com quins objectius de cicle s'han modificat. A educació primària, a educació secundària i a batxillerat funciona diferent, però només he esmentat el tema dels documents oficials a educació infantil ja que el pla individual que analitzo és d'un infant que està a l'etapa d'educació infantil, concretament a P5.

Per últim, el pla individualitzat es pot finalitzar en qualsevol moment i abans de la data prevista. Ha d'estar aprovat pel tutor o la tutora de l'alumne amb acord de l'equip que el porta a terme tot escoltant la família. També, es pot finalitzar a demanda dels pares o tutors legals, sempre que ho sol·licitin al director/a de l'escola. Si els pares ho demanessin, el tutor/coordinador informa sobre la conveniència de continuar o no amb el PI, el director/a estudia la sol·licitud que ha fet la família i escolta l'equip que porta a terme el PI i la comissió d'atenció a la diversitat (CAD). Qui té la última paraula és el director alhora de prendre la decisió de finalitzar anticipadament un pla individualitzat.

Un cop ja he explicat la teoria sobre els plans individualitzats, en aquest treball he utilitzat un pla individualitzat d'un alumne amb TEA (Trastorn d'Espectre Autista) i l'he passat al model multinivell de Wehmeyer, ja explicat en l'apartat anterior. Aquest pla individualitzat abans de passar-ho a aquest model el podem trobar a l'annex 15 i a l'annex 16 hi podem trobar el pla individualitzat passat a les categories de Wehmeyer.

2.2.4 Els trastorns i discapacitats segons la Llei d'Educació de Catalunya.

A part d'explicar què és l'escola i l'educació inclusiva, el model multinivell de Wehmeyer i els plans individualitzats, he trobat adequat fer una explicació sobre les diferents discapacitats i trastorns que existeixen per tal de conèixer quins infants atenen els serveis ja citats a l'apartat 2.

L'explicació de les diferents discapacitats i trastorns m'he basat segons la classificació que fa la Llei d'Educació de Catalunya. Aquest apartat, com ja he dit anteriorment, l'he trobat adequat d'explicar, ja que a l'hora de realitzar el full resum dels serveis (FRS) – vegeu annex 1- , en un dels apartats he tingut en compte tots els tipus de trastorns segons la Llei d'Educació de Catalunya pel que fa la classificació dels nens i nenes amb necessitats educatives especials i específiques. A aquesta llei ja citada, ens menciona els trastorns de manera general i, com a conseqüència, he volgut ampliar els meus coneixements buscant informació sobre els trastorns que ens cita per tal de conèixer-los.

En primer lloc, en el següent fragment, explicaré una classificació de les discapacitats o deficiències amb les seves definicions i limitacions (Pereda, C; de Prada, M.Á; Actis, W, 2012).

Tot seguit explicaré la deficiència mental el qual les modalitats principals són varies. En primer lloc, la deficiència intel·lectual que pot ser severa i profunda (persones incapaces de valer-se en alimentació, excreció, higiene, vestit i que necessiten ajuda constant d'una tercera persona), moderada (afecta els que poden aprendre habilitats socials i ocupacionals en tallers protegits, encara que passen del 2n d'educació primària), lleugera (grau notable d'autonomia i capacitat de treball en centres especials d'ocupació o en feines ordinàries amb suport) i la intel·ligència límit (dificultats per adaptar-se a les exigències de l'entorn i a ambients competitius, però són capaços d'adquirir una independència quasi total en la vida adulta amb suport intermitent). En segon lloc, les demències el qual suposen una pèrdua progressiva de les funcions cerebrals que afecten a la memòria i, en graus diversos, el comportament, l'aprenentatge i la comunicació. En tercer lloc, les malalties mentals que es refereixen a altres alteracions de la ment amb una durada de més de dos anys, que dificulten o impedeixen el desenvolupament de capacitats bàsiques en l'àrea familiar, social i laboral i, requereixen tractament personalitzat. I, per últim, existeixen altres trastorns mentals i del comportament que inclou altres deficiències mentals molt diverses com ara els trastorns mentals orgànics, autisme o, millor dit, trastorn d'espectre autista (TEA), fòbies, obsessions,

hipocondries, trastorns de l'ànim, d'ansietat, adaptatius, de personalitat, de conducta, entre altres.

Les deficiències sensorials inclou les deficiències visuals, de l'oïda i del llenguatge, la parla i la veu. La visual parteix dels òrgans de visió i de les estructures i funcions associades el qual hi ha la ceguesa total i la mala visió. La de l'oïda es refereix a persones amb problemes funcionals i estructurals d'audició que inclou quatre modalitats: la sordesa prelocutiva (prèvia a l'adquisició del llenguatge), la sordesa poslocutiva (pèrdua total d'audició i que no es pot beneficiar de l'ús d'aparells auditius) i la mala audició (amb diferents nivells de pèrdua auditiva com ara els trastorns d'equilibri). I, la del llenguatge, la parla i la veu inclouen dues modalitats: la mudesa a conseqüència d'alguna lesió cerebral en els centres del llenguatge i, la parla dificultosa o incomprendible com a efecte de múltiples traumes i lesions.

I, per últim, les deficiències físiques inclou tres categories bàsiques: osteoarticulars, del sistema nerviós i visceral. Les deficiències osteoarticulars es refereixen a alteracions mecàniques i motrius al cap (a causa de malformacions o defectes funcionals o estructurals als ossos i articulacions del cap i/o cara), el coll o a la columna vertebral (a causa de malformacions congènites i adquirides a l'espatlla), les extremitats superiors (per anomalies congènites o adquirides de l'espatlla, braços i mans) i les extremitats inferiors (per anomalies congènites o adquirides de la pelvis, cames, genolls, turmells i peus). Les deficiències del sistema nerviós remetent a anomalies greus de les estructures i/o funcions del sistema nerviós central o perifèric que inclou tres modalitats: paràlisi d'una extremitat superior o inferior (pèrdua total o parcial de braços, mans, cames o peus), paraplegia o tetraplegia (pèrdua total de motilitat de dues o de totes quatre extremitats) i els trastorns de coordinació de moviments i/o to muscular (descoordinació de moviments, tics, alteracions de l'equilibri i altres malalties del sistema nerviós central). Les deficiències visceral, aquestes inclouen sis modalitats: de l'aparell respiratori (anomalies greus en la funció respiratòria), de l'aparell cardiovascular (malformacions o problemes en les funcions cardíques), de l'aparell digestiu (problemes greus en les funcions o estructures dels diferents trams de el tub digestiu i òrgans

annexos), de l'aparell genitourinari (afecten els ronyons, veïga, urèters i òrgans diferencials masculí i femení), del sistema endocrinometabòlic (amb trastorn a les glàndules endocrines o problemes congènits a les funcions del metabolisme), del sistema hematopoètic i del sistema immunitari (per trastorns congènits o adquirits en les funcions corresponents).

2.3 Els instruments de recollida de dades.

Per últim, explicaré quins instruments de recollida de dades he utilitzat per tal d'extreure informació sobre el meu treball de final de grau (TFG).

Els instruments de recollida de dades que emprats per dur a terme el TFG són bàsicament un conjunt d'entrevistes per conèixer el paper d'actuació dels entrevistats i així, també fer un contrast d'informació amb el què diuen i el què és (la realitat).

A continuació, explicaré la teoria sobre les entrevistes i el tipus d'entrevista que he realitzat als entrevistats. I, a més a més, en aquest apartat explicaré l'instrument de recollida de la informació extreta a través de les entrevistes. Aquest instrument és una taula, que en els apartats anteriors li diem guió de les entrevistes, el qual hi ha totes les categories importants per tal d'extreure informació de manera ordenada, detallada i concreta.

L'entrevista qualitativa és un instrument que es defineix com la conversa de dos o més persones en un lloc determinat per tractar un assumpte. És un mètode d'investigació científica que utilitza la comunicació verbal per recollir informacions en relació una determinada finalitat (Grawitz, 1984:188; Aktouf, 1992:91; Mayer i Ouellet, 1991:308 citat per López Estrada, 2011; Deslauriers, 2011).

Existeixen diferents tipus d'entrevistes, però la utilització d'un tipus o un altre d'entrevista dependrà del moment que s'està fent la investigació, del tipus d'investigació i de l'objectiu que es vol aconseguir.(Grawitz, 1984) Hi ha sis tipus d'entrevistes: l'entrevista clínica (psicoanàlisi, psicoteràpia), l'entrevista profunda (estudi de la motivació), l'entrevista de respostes lliures, l'entrevista

centrada, l'entrevista de preguntes obertes i l'entrevista de preguntes tancades. (Grawitz, 1984). He estat buscant informació sobre aquestes diferents entrevistes i el tipus d'entrevista que he utilitzat per dur a terme el meu projecte de pràctiques i per extreure informació és l'entrevista centrada. Aquest tipus es caracteritza per unes preguntes nombroses, no formulades anticipadament, on els temes són precisos. Abans de fer l'entrevista, l'investigador ha elaborat certes hipòtesis o ha buscat informació referent al tema. L'entrevistador manté la seva llibertat alhora de fer les preguntes, la seva redacció i el seu ordre. Pot afegir preguntes. L'entrevistat pot respondre amb llibertat però no parlar del què vulgui i l'entrevistador va fent preguntes per portar-lo cap al tema si es desvia. (Grawitz, 1984).

Per tal d'extreure la informació per dur a terme el meu projecte, he tingut que entrevistar a: la mestra d'educació especial d'una escola pública de la ciutat de Vic, al director dels serveis educatius de la comarca d'Osona, a una psicòloga clínica del CSMIJ (Centre de Salut Mental Infantil i Juvenil) i la directora del CDIAP (Centre de Desenvolupament Infantil i Atenció Precoç), concretament del "Tris Tras" de Vic. L'objectiu que vull aconseguir és conèixer els protocols d'actuació que tenen els diferents serveis davant d'infants amb necessitats educatives especials, conèixer el rol de l'escola, el procés de derivació cap als diferents serveis educatius, el paper que tenen abans de la matriculació, en el moment de la matriculació i durant l'escolarització d'un alumne que presenta necessitats educatives especials i necessiten el seu servei. Per fer aquestes entrevistes i extreure aquesta informació ja citada anteriorment, he realitzat una taula que en diem guió de les entrevistes (GE), la podem trobar a l'annex 3. La justificació de les categories d'aquesta taula la trobarem a l'apartat de la part pràctica, on explicarem de manera detallada les categories i el motiu d'aquestes.

També, cal dir que un cop recollida tota la informació a través de les entrevistes farem un anàlisi d'aquestes i farem una comparativa sobre el què ens diuen els serveis educatius, de salut i atenció precoç amb el què ens trobem realment (realitat). Un cop hagi fet aquesta comparativa desenvoluparé una crítica/avaluació sobre les dimensions d'atenció d'aquests serveis davant els

alumnes amb necessitats educatives especials. Aquesta crítica/avaluació la trobarem a l'apartat de les conclusions.

3. Part pràctica.

3.1 El full resum dels serveis (FRS)

En aquest apartat explicaré de manera detallada les diferents categories que formen el full resum dels serveis (FRS), en què m'he basat per fer aquestes categories, com he extret tota la informació i, sobretot, explicarem què és aquest full resum dels serveis (FRS). El full resum dels serveis el podem trobar a l'annex 1.

El full resum dels serveis (FRS) és una taula que ens proporciona molta informació de tot un conjunt d'alumnes que presenten algun tipus de necessitats educatives especials o específiques. Aquesta taula m'ha l'he pogut omplir fent un anàlisi/estudi del conjunt d'alumnes d'una escola pública de la ciutat de Vic. Aquest instrument l'he dissenyat i realitzat jo mateixa, per tal de facilitar-me la feina alhora de recollir les dades dels alumnes amb necessitats especials. A més a més, el FRS és un instrument que el podran utilitzar altres escoles de Catalunya per recollir dades sobre l'alumnat amb necessitats especials.

Abans de continuar explicar el full resum dels serveis (FRS), vull dir que aquesta escola pública de la ciutat de Vic, és una escola de nova creació amb 137 alumnes, d'una sola línia pedagògica i només tenen fins a tercer de primària. Un cop puntualitzat aquest aspecte, vull afirmar que la informació d'aquests alumnes me la proporcionat la mestra d'educació especial d'aquesta escola. Cal dir que només he pogut fer una entrevista amb ella relacionada amb l'escola en general i de l'únic alumne, entre tres i sis anys, que té dictamen d'escolarització i, com a conseqüència, un pla individualitzat. Només he pogut fer aquesta entrevista, ja que tota la resta d'informació me la va proporcionar a través d'uns documents, el qual hi ha havia tots els alumnes que presenten necessitats educatives de tota

l'escola amb els serveis que els atenen. Aquest document només me'l va ensenyar i vaig apuntar les dades dels alumnes, entre tres i sis anys, directament a la taula del full resum de serveis (FRS), ja que no me'l va poder proporcionar. La informació que vaig extreure és que el 70% dels alumnes d'aquesta escola presenten necessitats educatives especials o específiques, dels quals l'1,75% tenen necessitats educatives especials (són dos infants; un amb un trastorn de personalitat i un altre amb una discapacitat psíquica, els dos tenen un dictamen d'escolarització), el 42,42% es troben en una situació socioeconòmica i cultural desfavorida i el 18,18% són d'incorporació tardana al sistema educatiu català, segons la classificació dels alumnes amb necessitats educatives que fa la Llei d'Educació de Catalunya.

El treball que fa l'escola davant d'aquests alumnes amb necessitats educatives és molt exhaustiu, el què fan és treballar per racons i ambients fent desdoblaments heterogenis per afavorir la llengua i, també, fan agrupaments flexibles amb grups homogenis. A més a més, és una escola que no treballa amb llibres, és a dir, presenten les activitats respectant el ritme d'aprenentatge de tots els alumnes que formen l'escola. Per tal d'atendre a tots aquells alumnes que presenten una situació socioeconòmica i cultural desfavorida, la Comissió d'Atenció a la Diversitat Social atén a aquests alumnes fent-los-hi un seguiment de tota els alumnes en funció de les necessitats que presenti cada nen o nena. I, els alumnes que tenen un dictamen d'escolarització, el treball que es fa es reflecteix al pla individualitzat que tenen. La mestra d'educació especial atén 41 alumnes el qual fa dos tipus d'intervencions: directa (treball individual o en petit grup dins i fora de l'aula) i indirecta (seguiment amb la tutora de cada nen/a, famílies, serveis socials i educatius). Aquesta petita entrevista que li vaig fer a la mestra d'educació especial, preguntant per totes aquestes dades la podem trobar a l'annex 4.1.

Quan em va proporcionar tota aquesta informació, vaig observar de manera detallada que hi havia molts alumnes amb necessitats educatives i vaig decidir prendre'n nota des de P3 a P5, és a dir, analitzar tot alumne amb necessitats educatives d'aquesta franja d'edat.

Tot seguit explicaré en què m'he basat per realitzar el full resum dels serveis (FRS) i, finalment, hi haurà un anàlisi descriptiu de les dades que em va proporcionar la mestra d'educació especial de l'escola pública en concret.

Alhora de realitzar aquest full resum de serveis (FRS) em vaig basar en un conjunt de normatives i legislacions que són les següents: la Llei d'Educació de Catalunya (LEC); el decret 155/1994, de 28 de juny, pel qual es regulen els serveis educatius del Departament d'Ensenyament, núm. 1918; el decret 261/2003, de 21 d'octubre, pel qual es regulen els serveis d'atenció precoç; i el DOGC núm. 3642-24/05/2003, Departament de Sanitat i Seguretat Social.

La primera legislació citada, la LEC l'he utilitzat, ja que en un apartat del full resum dels serveis (FRS) hi ha una classificació dels nens i nenes que presenten necessitats especials (discapacitats físics, discapacitats psíquics, discapacitats sensorials, trastorns de la personalitat, trastorns greus de conducta, malalties degeneratives greus) i els que presenten necessitats específiques (incorporació tardana al sistema educatiu i situacions socioeconòmiques i culturalment desfavorides). Aquesta classificació està extreta de la LEC pel que fa l'apartat on fa la classificació dels alumnes amb necessitats educatives especials o específiques, la podem trobar a l'annex 7.

Els altres decrets citats anteriorment els he utilitzat per fer l'apartat dels serveis educatius, de salut i d'atenció precoç. En aquest apartat hi ha tots els serveis respectius i els professionals que el formen, extret del què diuen els decrets corresponents.

A part d'aquestes categories, existeixen d'altres, com ara: una columna amb les inicials dels alumnes, una altra amb l'edat d'entrada a l'escola, l'edat actual i el curs actual, una altra per saber si té dictamen d'escolarització o no i, una altra, per saber si té un pla individualitzat o no. Aquestes categories són per conèixer una mica més cada alumne i per saber si tenen un dictamen d'escolarització i, com a conseqüència, un pla individualitzat o si no tenen cap dictamen però sí un pla individualitzat, o bé

que no tenen cap de les dues coses tot i que presenta necessitats educatives especials o específiques.

Una altra categoria que forma aquest FRS és sobre les necessitats de Wehmeyer. Per tal de poder fer aquesta categoria m'he basat en la explicació teòrica que hi ha a l'apartat de dels aspectes normatius i bases teòriques d'aquest treball, sobre el model multinivell de Wehmeyer a través de l'article extret de la revista Suports. Cal dir que un cop m'he informat sobre aquest model, he estat buscant informació sobre les categories que fa Wehmeyer per tal de realitzar un pla individualitzat de manera inclusiva, a l'annex 14 trobem les categories de Wehmeyer el qual jo les he extret per posar-les al FRS.

Un cop ja vaig tenir totes les categories seleccionades, per omplir aquesta taula vaig tenir que entrevistar a la mestra d'educació especial de l'escola – la entrevista la podem veure a l'annex 4.1. Només li vaig poder fer una entrevista, com ja he dit al principi d'aquest apartat, però em va facilitar les dades mostrant-me un document amb tota la informació dels alumnes i jo passant la informació directament al FRS. El full resum dels serveis (FRS) complet el podem trobar a l'annex 2.

Un cop ja tenia tot el full resum dels serveis (FRS) complet, he pogut fer un resum quantitatiu i descriptiu de les dades observades al FRS on a continuació explicarem.

Pel que fa a l'alumne que presenta una necessitat educativa especial, he vist que va entrar a l'escola a P3 amb un dictamen d'escolarització i, com a conseqüència un pla individualitzat i ara està cursant P5. És un alumne que està diagnosticat amb un trastorn d'espectre autista (TEA). Aquest infant disposa a l'escola de deu hores a la setmana de vetllador, quatre hores a la setmana de suport dins l'aula i quatre hores de treball amb la mestra d'educació especial. a més a més, la psicopedagoga de l'EAP li fa un seguiment sobre el seu desenvolupament i, assisteix a una sessió de 45 minuts a la setmana amb la psicòloga del CDIAP. Aquests dos serveis es reuneixen amb l'escola un cop per trimestre.

Els alumnes d'incorporació tardana al sistema educatiu català n'hi ha: cinc nens a P3, vuit a P4 i un a P5. El treball que es fa amb aquests nens i nenes és el que fa l'escola, és a dir, no els atén cap tipus de servei però del que sí disposa la família, i no està reflectit al FRS però ens ho ha comunicat la mestra d'educació especial a la entrevista, és d'un servei de traducció per fer entrevistes i derivacions.

Els alumnes amb una situació socioeconòmica i cultural desfavorida n'hi ha onze a P3 del qual dos són atesos pel psicòleg del CDIAP per qüestions de conducta, tot i que no estan diagnosticats. També, n'hi ha vuit a P4 dels quals un va a la logopeda del CDIAP i de P5 n'hi ha dotze i d'aquests dos són atesos per una psicòloga clínica del CSMIJ, tot i que encara no està fet el diagnòstic. Aquests catorze alumnes són atesos per la CAD Social (Comissió d'Atenció a la Diversitat) que fa un seguiment dels alumnes un cop per trimestre en funció de les necessitats del nen o nena. Els membres d'aquesta comissió són: l'educadora social de l'EAP, l'assistent social, el psicòleg de l'EAP, la mestra d'educació especial i la directora del centre.

Una vegada ja tenia tota la informació al FRS plasmada i ja tenia fet l'anàlisi de les dades vaig elaborar un seguit de conclusions per poder veure les dimensions d'atenció a cadascú dels alumnes en relació a les necessitats que presenten. Aquestes comentaris i avaluacions les podem trobar a l'apartat de les conclusions d'aquest mateix treball.

3.2 El guió de les entrevistes (GE).

El guió d'entrevistes (GE) és una taula on hi ha un recull d'aspectes importants en relació als temes que he volgut estudiar. Aquest instrument l'he dissenyat jo mateixa amb l'objectiu de seleccionar un conjunt de temes, basant-me amb les lleis i decrets citats a continuació i, també, per tal de facilitar-me la feina per poder realitzar les entrevistes a l'EAP, al CDIAP i al CSMIJ.

A continuació, explicaré en què m'he basat per fer el guió de les entrevistes (GE), aquest el podem trobar a l'annex 3.

D'acord amb la normativa del decret 155/1994, de 28 de juny, pel qual es regula els serveis educatius del Departament d'Ensenyament, núm. 1918; el decret 261/2003, de 21 d'octubre, pel qual es regula els serveis d'atenció precoç; i el DOGC núm. 3642-24/05/2002, Departament de Sanitat i Seguretat social, jo he fet un conjunt d'entrevistes basant-me amb el què diuen aquestes legislacions.

Per tal de fer aquestes entrevistes als serveis educatius, d'atenció precoç i de sanitat, m'he fixat amb les legislacions anteriors ja citades, com ja he dit en el paràgraf anterior. M'he basat amb les definicions dels serveis, els professionals i les seves funcions, l'àmbit territorial d'actuació, les seves intervencions envers als infants que atenen i les funcions de cada un dels serveis. A més a més, segons els objectius proposats en aquest treball vaig trobar adequat proposar-me altres temes a preguntar a aquests serveis, a part dels temes ja citats i regulats per la legislació corresponent. Aquests temes són: el paper que tenen amb les famílies; la col·laboració que tenen entre els serveis, amb les famílies i l'escola abans de la matriculació d'un nen a l'escola, en el moment de matricular-se i durant l'escolarització; el procés per atendre a un infant; les principals patologies; i el contacte que tenen amb les escoles.

Aquest conjunt de temes me'ls vaig proposar un cop ja sabia a quins serveis educatius, d'atenció precoç i de salut volia entrevistar. El moment que vaig saber quins serveis havia d'entrevistar va ser quan vaig acabar d'omplir el full resum dels serveis (FRS), ja que va ser quan vaig veure quins serveis majoritaris atenien als alumnes d'una escola pública de Vic. Llavors, la composició del guió d'entrevistes (GE) en una banda de la taula hi ha una columna on hi ha el conjunt de temes ja citats en el paràgraf anterior i, després hi ha tres columnes més on hi ha el nom del servei entrevistat, segueix l'ordre en què he anat entrevistant: la primera columna l'EAP (Equip d'Assessorament i Orientació Psicopedagògica), la segona columna el CDIAP (Centre de Desenvolupament Infantil i Atenció Precoç) i la última columna el CSMIJ (Centre de Salut Mental Infantil i Juvenil).

Un cop ja tenia les entrevistes realitzades, és a dir, la del director dels serveis educatius de la comarca d'Osona –vegeu annex 4.2-, la de la directora del CDIAP de Vic– vegeu annex 4.3- i la de la psicòloga clínica del CSMIJ – vegeu annex 4.4-, vaig fer un buidatge de tota la informació que em van proporcionar a partir de les preguntes plantejades, el qual es basaven amb els temes que em vaig marcar des de bon principi. Una vegada ja tenia classificada tota la informació extreta a les entrevistes, segons els diferent temes que hi ha al guió d'entrevistes, vaig analitzar tota la informació que m'havia proporcionat el GE. El guió de les entrevistes (GE) complet el podem trobar a l'annex 5. A continuació, faré un anàlisi descriptiu sobre el que he extret del GE.

L'anàlisi del GE està estructurat en cinc apartats. En primer lloc, hi haurà una explicació dels aspectes que estan relacionats amb les normatives que regulen els serveis d'atenció precoç, educatius i de salut. En segon lloc, ens descriuré el mètode psicològic que es basen aquests serveis per tal d'atendre als infants. En tercer lloc, hi haurà un anàlisi exhaustiu sobre el procés que segueixen els serveis per atendre un infant amb necessitats educatives, en termes generals, i a les seves famílies. En quart lloc, parlaré sobre el contacte que tenen aquests serveis amb les escoles abans de la matriculació i durant l'escolaritat d'un alumne amb necessitats educatives i la freqüència de relació. I, per últim, analitzaré quina és la col·laboració que existeix entre els diferents serveis, és a dir, quina relació hi ha entre l'EAP, el CDIAP i el CSMIJ.

En primer lloc, segons l'anàlisi que he fet del GE, he vist que tots tres serveis compleixen la normativa que regula els serveis educatius, la que regula els serveis d'atenció precoç i la que regula els serveis de sanitat i seguretat social, pel que fa la definició d'aquests, el gestióament i els professionals que el formen –vegeu annex 5 les tres primeres columnes-. Tot i que cal remarcar, que el decret que regula els serveis d'atenció precoç ens diu que els professionals que el formen han de tenir una formació en desenvolupament infantil i intervenció familiar i social, no ens diu quins ha de ser. En canvi, a l'entrevista que vaig realitzar a la directora del CDIAP, em va dir que els professionals que el formen són: treballadors

socials, psicòlegs, logopedes, neuropediatres, psicomotricistes i pedagogs. Faig aquesta puntualització perquè el decret ens ho diu de manera general i fent-li aquesta entrevista he pogut saber concretament quins professionals el componen. Els aspectes normatius pel que fa el tipus de nens i nenes que atenen aquests serveis coincideix amb la informació extreta a través del GE. Fent les entrevistes m'ha permès conèixer quines són les principals patologies que atenen. Pel que fa l'EAP, tal i com ja diu la normativa atén a infants que tenen dificultats d'aprenentatge ja sigui per una patologia en concret o per qüestions d'entorn. El CDIAP, majoritàriament, atén a infants amb problemes de llenguatge a la franja d'edat entre dos i tres anys, a prematurs perquè tenen risc de partir qualsevol patologia i a les seves famílies, a infants amb TEA (trastorn d'espectre autista) i a infants amb conducta. El CSMIJ atén a infants i joves amb trastorns de comportament, amb dificultats d'aprenentatge i amb trastorns d'ansietat i depressius.

En segon lloc, segons la informació extreta del GE, descriuré quin mètode psicològic utilitzen per tal d'atendre a un infant. L'EAP no es basa en una teoria única per atendre a un infant sinó segons el cas i l'àmbit de treball utilitzen una metodologia o una altra, però informa que sempre hi ha d'haver rigor i objectivitat. El CDIAP utilitza una metodologia cognitiva-conductual però cada vegada s'estan centrant més amb les necessitats que té la família envers el nen. El CSMIJ fa servir una metodologia molt integradora tot i que varia segons el cas i el professional que l'atén.

En tercer lloc, parlaré sobre el procés alhora d'atendre un alumne segons els tres serveis entrevistats i segons la informació extreta en el GE que es troba a l'annex 5.

El procés per atendre a un infant que fa l'EAP en el moment que es detecta un cas d'un alumne amb dificultats d'aprenentatge a l'escola és el següent: la mestra-tutora és qui realitza la demanda a l'EAP, prèviament, és ella qui es posa en contacte amb la família del nen/a explicant el què ha observat respecte al nen/a i explicant que troba adequat la intervenció d'un professional de l'EAP. Una vegada, l'EAP ja ha rebut aquesta demanda, un professional va a l'escola a observar aquest infant, és a dir, a fer un recull

d'informació sobre aquest i si s'escau es realitzen un seguit de proves, ja siguin psicològiques com pedagògiques. A més a més, el professional de l'EAP demana a la mestra-tutora que concerti una entrevista amb la família per recollir més informació. A partir d'aquí es veu si és necessari la intervenció de l'EAP amb aquest nen, quin professional específic o servei ha d'intervenir i quin tractament ha de seguir. Per tant, el procés s'inicia amb una demanda, recollida d'informació, orientació i devolució de la informació tant a la família com a la mestra-tutora.

El procés que segueix el CDIAP per atendre a un infant s'inicia amb una demanda que fa la família del nen/a, el CDIAP els dóna cita per parlar sobre les inquietuds que tenen envers l'infant. Tot seguit es fa una entrevista d'acollida que la fa la treballadora social, el qual fa un recull de dades que li proporciona la família per conèixer al nen/a i el què li pot passar. Seguidament, es fan dues o tres sessions de valoració amb l'infant per veure si existeix algun problema. Després es comenta a la família el què s'ha vist a les sessions i es parla si se l'ha d'atendre o no i quin professional farà la intervenció. Si se l'atén, es fa la intervenció i l'agafa un professional referent perquè faci la intervenció, el seguiment i el tractament. Les sessions que es fan per treballar amb el nen són de quaranta-cinc minuts, tot que existeix tres nivells assistencials: l'intensiu (dos sessions de quaranta-cinc minuts a la setmana), el regular (una sessió de quaranta-cinc minuts a la setmana) i el de seguiment (cada quinze dies o cada tres mesos). Al llarg del procés, contínuament s'està valorant i comentant a la família com va evolucionant el seu fill/a. Se li dóna l'alta quan han desaparegut els símptomes o per qüestions d'edat.

El procés que segueix el CSMIJ per atendre a un infant o jove s'inicia quan el pediatra fa la demanda. Quan el CSMIJ rep aquesta demanda, realitza una entrevista inicial que intervenen un psicòleg clínic, la família del nen o jove i el "pacient", per conèixer el què passa i el què han vist. També se li passa uns qüestionaris de comportament sobre el nen/a a la família i a l'escola i si és necessari es passa unes proves de personalitat al nen/a. Seguidament, es fan unes sessions de valoració amb el "pacient" per veure si existeix algun problema i, un cop s'hagin fet un parell o tres de sessions,

es fa la devolució de la informació a la família. A partir de l'estudi del cas i de la seva valoració, s'inicia el tractament, que pot ser que sigui individual, familiar o sistèmic. Alhora de fer el tractament, consisteix en fer unes sessions de trenta minuts on les activitats estan marcades per uns objectius pactats pel pacient i per la seva família.

Seguidament, descriuré el paper que tenen aquests serveis envers les famílies i amb l'escola abans de la matriculació i durant l'escolarització del seu fill o filla.

El CSMIJ és un servei que no té cap paper ni amb les famílies ni amb l'escola abans de la matriculació d'un infant a una escola en concret, ja que ell atén a infants de cinc a divuit anys i que ja estan escolaritzats, per tant les famílies no necessiten suport d'aquest servei en aquest procés. Les famílies tenen suport del CSMIJ durant l'escolaritat del seu fill/a, ja que els hi proporciona hàbits, rutines, pautes, informacions sobre l'evolució del seu infant, entre altres. També, tenen un contacte amb les escoles durant l'escolaritat d'un alumne, aquest contacte és per parlar d'algun cas en concret i, també, per donar recursos als mestres perquè puguin ajudar a l'alumne. El contacte que tenen amb l'escola és fer un parell de reunions l'any i si és un cas complicat ho fan cada setmana.

El CDIAP és un servei que no té cap paper ni amb les famílies ni amb l'escola abans de la matriculació, però sí durant l'escolaritat del nen o de la nena. Durant l'escolaritat el contacte que té amb les famílies és el mateix, és a dir, la directora del CDIAP diu que el seu paper envers les famílies no canvia quan es fa el procés de matriculació, ells actuen igual, donant suport a les famílies en tot moment.

L'EAP és un servei que té un paper molt important amb l'escola i amb les famílies abans de la matriculació i té contacte amb l'escola durant l'escolaritat d'un infant. El paper que té amb la família abans de la matriculació és orientar-les, segons les característiques i necessitats que té l'infant, cap a quina escola hauria d'escolaritzar-se. En aquest moment té un paper molt important l'EAP, ja que informa i assessora a les famílies sobre el futur educatiu del seu infant. En el moment que ja està escolaritzat

qui té contacte amb la família és la mestra-tutora del nen/a o la mestra d'educació especial. El contacte que té amb l'escola abans de la matriculació és informar a l'escola sobre l'infant que s'escolaritzarà. Un cop ja està escolaritzat, l'EAP va a les escoles públiques cada quinze dies o un cop al mes i si tenen USEE doncs cinc cops al mes i a les concertades quinzenalment. El contacte que té amb les escoles durant l'escolarització és per fer un traspàs d'informació amb la tutora o mestra d'educació especial i per fer un seguiment al nen.

Per últim, analitzaré quina és la col·laboració entre els serveis en el moment abans de la matriculació d'un infant i durant l'escolarització d'un infant.

El CSMIJ no té cap contacte ni amb el CDIAP ni amb el CREDA, ni abans ni durant l'escolaritat, ja que si un nen o nena és atès per un servei determinat no pot ser atès per un altre, és a dir, no pot haver duplicitat assistencial. El servei amb qui sí té contacte durant el procés d'abans de matricular-se i durant l'escolaritat és amb l'EAP. Aquest contacte existeix per demanar informació sobre un cas concret, si l'EAP està fent un dictamen d'un nen que està atenen el CSMIJ doncs el CSMIJ li passa un informe clínic perquè pugui fer el dictamen i, també, mantenen un contacte durant l'escolaritat per parlar sobre un cas.

El CDIAP abans de la matriculació i durant l'escolaritat d'un nen/a, no té cap contacte ni amb el CSMIJ ni amb el CREDA, però sí amb l'EAP. Aquest contacte que té amb l'EAP abans de la matriculació tenen cert contacte per passar-se informació de casos, l'EAP va al CDIAP per observar algun nen o nena que ha de començar P3 i l'ha d'observar i estudiar per si se li ha de fer un dictamen d'escolarització i els que no requereixen dictamen, el CDIAP els hi passa una llista dels nens i nenes que atenen perquè la tinguin. Durant l'escolarització, l'EAP i el CDIAP es reuneixen dos o tres cops al llarg del curs per parlar dels nens i de les nenes que atén tant l'EAP com el CDIAP.

L'EAP abans de la matriculació i durant l'escolaritat té molta relació amb el CDIAP i en el procés de durant l'escolaritat, també la té amb el CSMIJ. La

relació que té amb el CDIAP és que es posa en contacte amb ell en el moment que un infant que s'ha de matricular per primera vegada a l'escola i el CDIAP l'atén doncs, l'EAP va al CDIAP a observar al nen/a, fan coordinacions conjuntes per parlar sobre aquell nen, fan traspàs d'informació sobre el nen/a, el CDIAP li passa un llistat amb tots els alumnes que atén perquè l'EAP tingui informació d'ells, entre altres. Durant l'escolarització d'un nen que tant l'atén l'EAP com el CDIAP, és per parlar sobre l'evolució del nen, també, es reuneixen a l'escola els dos serveis juntament amb la mestra-tutora del nen, la mestra d'educació especial i el vetllador o el mestre de suport que tingui per parlar sobre el seguiment del nen/a i el seu progrés. La relació que té amb el CSMIJ durant l'escolarització és per comentar el seguiment del nen que els dos estan atenent, alhora de fer dictamen el CSMIJ li passa un informe clínic del nen, el CSMIJ li passa un llistat de nens i nenes que atén perquè l'EAP tingui aquesta informació. Cal dir que quan un nen o nena necessita el suport d'un servei és l'EAP qui s'encarrega d'estudiar el servei i si un nen o nena és donat d'alta per qüestions d'edat, el que passaria amb el CDIAP, doncs ell també seria el que s'encarregaria d'estudiar un servei adequat per aquell nen.

Les conclusions del GE les podem trobar a l'apartat de conclusions d'aquest projecte. Aquestes ens permet veure quina és l'actuació dels serveis i quins punts de col·laboració i mancances tenen entre ells.

4. Conclusions.

Després d'analitzar el guió d'entrevistes (GE) –annex 5- i el full resum dels serveis educatius, d'atenció precoç i de salut (FRS) –annex 2- he pogut extreure un seguit de conclusions el qual donen resposta a la pregunta inicial i als objectius plantejats en aquest treball de final de grau (TFG). Aquestes conclusions estan estructurades donant resposta als diferents objectius proposats en aquest projecte, és a dir, les realitzarem en funció de cada objectiu.

Els objectius que m'he proposat per aquest treball són tres i, aquest, gràcies a la investigació que he dut a terme i gràcies al suport que he rebut per part del meu tutor, aquests objectius s'han pogut complir. A continuació, farem les conclusions de l'objectiu número 1 i les del número 2, considero que les puc fer juntes perquè parlen de les característiques de l'alumnat i dels suports que reben aquests per part de l'escola i per part d'altres serveis. L'objectiu número 1, diu: descriure les característiques de l'alumnat que presenta “necessitats educatives específiques” d'una escola pública de la comarca d'Osona, d'acord amb una classificació basada en les regulacions normatives vigents. I, l'objectiu número 2, diu: Descriure els diferents suports y serveis que es proporcionen a aquest alumnat en el context escolar, i en altres contextos (atenció precoç, salut, ..). Per tant, les conclusions que a continuació realitzaré donen resposta a aquests dos objectius.

He vist que a la franja d'edat de tres a sis anys hi ha quaranta-sis alumnes, és a dir, el 33'57% presenten necessitats educatives especials i específiques segons la classificació que fa la LEC; un alumne amb un “Trastorn d'Espectre Autista” (necessitat educativa especial), catorze alumnes d'incorporació tardana al sistema educatiu català (cinc nens/es de P3, vuit de P4 i un de P5) i trenta-un alumnes amb una situació socioeconòmica i cultural desfavorida.

Els alumnes d'incorporació tardana al sistema educatiu català no són atesos per cap tipus de servei, ja que es considera que aquests alumnes tenen un temps per adaptar-se al sistema educatiu català i l'escola ha de fer un treball per facilitar aquesta incorporació. Cal dir que a educació infantil no pot disposar d'aula d'acollida, ja que és un servei pels alumnes nouvinguts de primària i, es

diu que l'infant, a educació infantil, està en un període d'adaptació molt ràpid. Per tant, a l'etapa d'educació infantil és molt important fer un bon treball per afavorir l'adaptació d'aquest nens i nenes que s'incorporen tard al sistema educatiu català. Com ja he dit en apartats anteriors, l'escola treballa sense llibres per respectar els ritmes d'aprenentatge dels infants i, a més a més, treballa per racons i ambients amb desdoblaments heterogenis i fan grups flexibles homogenis per afavorir la llengua i la comprensió d'aquesta. El fet que no disposin d'aula d'acollida, no ha d'impedir, a aquests alumnes, avançar i conèixer la llengua catalana i per això el treball que fan tan els mestres com l'escola, en general, és molt important. Aquest treball ha de ser significatiu i adaptatiu: significatiu perquè tots els coneixements, tant orals com escrits, han de ser d'utilitat i adaptatiu perquè aquests coneixements han d'estar adaptats als alumnes, és a dir, quan ensenyas una nova llengua començaràs a ensenyar-li paraules que les pugui fer servir per poder-se expressar, per exemple la paraula aigua per dir que té set. Cal dir que, els alumnes que comencen a primària sí que se'ls ha de fer un bon treball de llengua i, per tant, ser atès a l'aula d'acollida.

Els alumnes amb una situació socioeconòmica i cultural desfavorida no són atesos per cap servei educatiu, regulats pel propi Departament d'Ensenyament, de manera directa però sí indirectament. Tots els alumnes que presenten aquesta necessitat educativa, els atén la Comissió d'Atenció a la Diversitat Social (CAD), és un servei educatiu però de centre, no depèn del Departament d'Ensenyament sinó de l'escola en concret. Cal dir que la CAD social ha decidit atendre a aquests nens i nenes perquè es faci un seguiment d'aquest. Aquesta comissió la forma, entre altres, un educador social de l'EAP i el psicòleg de l'EAP. Per això, quan dic que no els atén cap servei educatiu de manera directa però sí indirecta, és perquè l'EAP (servei educatiu regula pel Departament d'Ensenyament) fa un seguiment d'un cop per trimestre dels alumnes en funció de les necessitats que presenti. El que he vist amb aquesta informació és que la CAD, no té un paper directe amb el nen o nena sinó que té un paper indirecte, no parlen de tots els casos en concret sinó en general i, també, segons la necessitats que tingui cada nen. El paper de l'EAP en aquesta comissió és fer el seguiment psicopedagògic d'aquests nens/es i informar als

mestres com han d'intervenir facilitant recursos i actuacions. Sobretot, els seguiments que es fan per aquests alumnes amb una situació socioeconòmica i cultural desfavorida és fer un seguiment d'hàbits d'alimentació, d'hàbits d'higiene, entre altres. Segons el què he analitzat, veig que aquestes mesures no són del tot adequades, ja que el treball amb el nen i la seva família hauria de ser directe, sempre, perquè d'aquesta manera la resposta seria més ajustada a l'alumne i, també, a la seva família. Com ja he dit anteriorment, la CAD Social es reuneix per parlar dels casos en general i només es preocupen de parlar d'un cas concret quan les necessitats de l'alumne són elevades. Veig que si un alumne no presenta una necessitat excessiva, aquest no és atès de manera individual, encara que no tingui una necessitat elevada se l'ha d'atendre igual com si la tingués, ja que pot desenvolupar més endavant una necessitat complexa. Per tant, si aquest alumne que presenta una necessitat mínima rep una atenció precoç per part de la CAD Social, aquest pot ser que disminueixi la necessitat, en canvi, si es prioritza alumnes amb necessitats elevades i aquest se'ls deixa al marge, pot ser que desenvolupin una necessitat major. També, cal dir que aquesta comissió atén a trenta-un alumnes, dels quals, tres estan atesos pel CDIAP i dos pel CSMIJ. Aquest cinc alumnes que acabo de citar, es troben en una situació socioeconòmica i cultural desfavorida i, a més a més, presenten un trastorn/ deficiència/discapacitat, com ara: conducta i logopèdia, per això assisteixen a aquests dos altres serveis. Cap d'aquests alumnes tenen cap pla individualitzat, cap dictamen d'escolarització i cap suport dins de l'aula, tenen el suport de la mestra tutora igual que els altres alumnes i assisteixen a aquests dos serveis. Per tant, aquests alumnes només reben suport per part de serveis externs, aquest suport és puntual, és a dir, només són atesos un cop a la setmana, cada mes o cada dos mesos. Veig que amb aquest suport no és del tot suficient, és a dir, per tal que el suport que reben aquests nens/es sigui efectiu també hi hauria d'haver un suport dins l'aula.

A la franja entre P3 i P5, només hi ha un alumne que presenta una necessitat educativa especial i aquest està diagnosticat com a TEA (trastorn d'espectre autista). És un alumne que rep suport tant per part de l'escola com per part d'altres serveis, com ara EAP i CDIAP. El suport que rep per part de l'escola i el suport d'altres serveis no és suficient. Faig aquesta afirmació perquè, segons

l'entrevista que li vaig fer a la mestra d'educació especial – vegeu annex 4.1- , vaig veure que aquest infant rep una sessió de 45 minuts a la setmana amb la psicòloga del CDIAP, les hores de vetllador són mínimes i el paper de l'EAP només es fer un seguiment de l'evolució d'aquest infant, fent observacions i fent coordinacions amb la mestra d'educació especial. Veig que aquest alumne té un TEA bastant elevat, les hores de suport són insuficients, i les hores que està dins l'aula amb la mestra tutora, no està ben atès, no és perquè no vulgui la tutora sinó perquè a part té vint-i-set alumnes més i ella un dia em va comentar, tot parlant, que necessitava més ajuda pel nen amb TEA per part d'altres professionals i que ella sola no podia. Per tant, vist el suport que rep aquest alumne, segons la informació que m'ha proporcionat, les hores d'atenció no són del tot suficients, ja que hauria de tenir una atenció més personalitzada durant tota la jornada escolar perquè és un infant que té molts problemes de comunicació, d'atenció, d'autonomia i de relació.

En general, els quaranta-sis alumnes que presenten necessitats educatives especials o específiques d'una escola pública de la ciutat de Vic, en concret, són atesos directament per serveis educatius, de salut i d'atenció precoç aquells que presenten necessitats educatives especials, és a dir, els que tenen un trastorn/discapacitat que són sis alumnes, complementàriament del suport que reben per part de l'escola. Segons el què em va comentar un dia la mestra d'educació especial d'una escola pública de la ciutat de Vic, parlant d'aquest tema, em va dir que hi havia molts alumnes que no estaven rebent cap atenció per part d'aquests serveis tot i que ho necessitaven, sobretot, necessitaven suport del CDIAP, ja que hi ha molts infants que tenen molts riscos de patir algun tipus de trastorn per molt greu o lleu que sigui. Aquest infants no estaven atesos perquè, sobretot el CDIAP, els deia que no perquè tenen molts nens i nenes per atendre i, en molts casos, no atenen infants si tenen una edat superior als quatre anys. Per tant, el paper del CDIAP en aquesta franja d'edat és molt important i hauria de tenir en compte que per molts casos que tinguin, els altres no se'ls ha de privar aquesta atenció, ja que tenen el mateix dret i, a més a més, és un servei públic i, per tant, hi pot accedir tothom.

A continuació, realitzaré les conclusions per donar resposta a l'objectiu número tres. Aquest objectiu ens diu: analitzar els vincles entre aquests diferents suports i serveis, per tal de identificar, en el seu cas, possibles aspectes de duplicitat, de mancances i possibles objectes de millora. Per tant, tot seguit, descriuré un seguit de conclusions relacionades amb aquest objectiu. Un cop, hagi acabat de fer aquestes conclusions, descriuré un seguit de propostes de futur relacionades amb el meu treball de final de grau (TFG).

L'atenció de l'alumnat amb necessitats educatives especials i específiques s'ha d'iniciar en el moment que es detecten en la seva globalitat. Això implica que tots els dispositius de serveis han d'actuar col·laborant en l'atenció de l'alumnat, també, a nivell d'escola i de família. Tota aquesta informació l'he extret de l'anàlisi descriptiu que he fet al guió d'entrevistes (GE).

En el moment que l'EAP rep una demanda per part de la mestra-tutora de l'alumne que presenta alguna necessitat educativa, el primer contacte amb la família per explicar que intervindrà un professional de l'EAP amb el seu fill/a perquè es veu alguna anomalia, no és l'EAP qui ho fa sinó la mestra-tutora. La mestra-tutora explica quin paper tindrà l'EAP i demana el consentiment de la família. El pas d'explicar a la família que es veu alguna anomalia en el seu fill, el paper de la mestra-tutora és molt important però perquè la família conegui el professional que observarà, estudiarà i analitzarà el seu fill/a, veig que hi hauria d'haver un contacte previ, ja que d'aquesta manera el professional de l'EAP tindria més informació abans d'observar al nen i la família estaria més tranquil·la sabent que està en mans d'un professional que ja coneixen. Amb això vull dir que trobo important que hagi un contacte amb la família abans d'observar o fer qualsevol prova al seu fill/a, no quan l'EAP ja ha observat al seu fill i el què fa és fer la devolució d'allò observat.

El treball que fa el CDIAP per atendre a un infant i a la seva família veig que és molt adequat, sempre estan valorant com va evolucionant el nen/a fent participar molt als pares al llarg del procés i em va semblar molt interessant que el nen/a al llarg de totes les sessions sempre tingués un professional de referència. En tot el procés tenen molt en compte la veu dels pares i els interessos i necessitats que aquests tenen envers al nen.

El treball que fa el CSMIJ alhora d'atendre a un infant o jove té molt en compte el paper de la família sobretot alhora de fer la entrevista inicial que li passa un qüestionari de comportament per saber com es comporta a casa i alhora de fer el tractament, és a dir, alhora de fer les sessions amb el "pacient" és té molt en compte aconseguir els objectius marcats de manera conjunta amb la família i amb el nen/a.

El contacte que tenen els diferents serveis amb l'escola i amb la família abans de la matriculació i durant l'escolaritat és molt diferent. Si anem a l'annex 5 a la columna de la dreta on hi ha el tema del contacte amb l'escola abans i durant l'escolaritat i el paper amb les famílies abans i durant l'escolaritat, doncs podrem relacionar les conclusions que faig seguidament respecte aquests dos temes.

El fet que el CSMIJ no tingui cap paper amb les famílies i amb l'escola abans de la matriculació d'un alumne és normal, ja que quan el CSMIJ atén a un alumne per primera vegada aquest ja està escolaritzat i ja tindrà cinc anys o més. Un cop ja l'atén el CSMIJ, el contacte que tenen amb les escoles durant l'escolaritat del nen i els diferents contactes que tenen entre l'escola i aquest servei és per donar eines als mestres i per ajudar-se en la intervenció, veig que és essencial pel que fa el desenvolupament de l'infant. El paper que té el CSMIJ amb l'escola i amb les famílies durant l'escolaritat és molt important, perquè si l'escola i la família treballa de manera cooperativa beneficiarà al desenvolupament del nen, nena o jove. A més a més, dono molta importància el fet que hi hagi tanta comunicació amb l'escola, és a dir, la psicòloga clínica em comenta que si és un cas greu esposen en contacte, cada setmana, amb l'escola per parlar-ne i és un fet que beneficia al desenvolupament de l'infant.

El contacte que té el CDIAP amb l'escola abans de la matrícula és nul però durant l'escolaritat és de cada dos mesos pels casos greus i dos cops al curs pels casos lleus, també es comuniquen via correu electrònic o via telèfon. Aquest contacte el tenen per intercanviar informacions, és a dir, per fer un traspàs de tot allò que observen a l'escola i el progrés que va fent l'alumne, el què fa al CDIAP i com va evolucionant. El contacte amb les famílies abans de la matriculació és el mateix, és a dir, el seu paper no canvia quan es matricula

el seu infant, ja que qui s'encarrega és l'EAP. Durant l'escolaritat sí que tenen contacte amb les famílies i, aquest contacte, el trobo adequat, ja que estan en constant comunicació, però el contacte amb les escoles és mínim. Veig que un cop cada dos mesos pels casos greus és molt temps, ja que són dos identitats que haurien d'anar agafades de la mà, ja que tant l'escola com el CDIAP (el servei que atén al nen/a) vetllen pel desenvolupament de l'infant i per aquest motiu haurien de tenir molt més contacte.

Per tant, tot el que he dit en els fragments anteriors, veig que l'EAP és qui té el paper important abans de la matriculació d'un alumne i en el moment, ja que és el qui fa l'informe en el procés, és a dir, abans de la matriculació és qui recomana i orienta als pares quina escolarització ha de rebre el seu fill, com és obvi. A més a més, és qui realitza el dictamen d'escolarització i, com a conseqüència, és el qui s'assegura que en el moment d'entrar a l'escola, aquest nen o nena tingui un pla individualitzat. Aquest pla individualitzat el fa la mestra-tutora de l'alumne en concret juntament amb els professionals de suport de l'escola i els especialistes de les àrees que afecten alhora d'adaptar els continguts. Per tant, l'EAP és el màxim responsable en el procés de matriculació, abans i en el moment. Un cop aquest alumne ja es troba dins l'aula, l'EAP és el responsable de fer-li un seguiment psicopedagògic per veure com va evolucionant aquest alumne.

L'EAP és qui té relació amb els dos serveis, CDIAP i CSMIJ, abans de la matriculació, si es que un d'aquests serveis ja atén a l'alumne que es matricularà. Aquesta relació és per fer un traspàs d'informació d'un servei a l'altre. Després, la relació que hi ha durant l'escolarització de l'alumne en concret, entre l'EAP i els altres serveis que rep el nen/a és per parlar sobre l'evolució del nen/a i, també, per comentar les intervencions que fan l'un i l'altre, per tal que siguin complementàries. En canvi, no hi ha cap tipus de relació entre el CDIAP i el CSMIJ al llarg d'aquest procés, ja que es considera que no pot haver-hi duplicitat assistencial, és a dir, si un alumne rep atenció per part del CDIAP doncs no pot ser atès pel CSMIJ, i a l'inversa.

A part de tota aquesta informació, he trobat altres aspectes en relació al tema de l'atenció a l'alumnat i, també, a la manera de treballar que tenen aquest tres

serveis, és a dir, la seva metodologia que considero que són importants per afegir a aquestes conclusions. Aquests aspectes que comentaré tot seguit, també, donen resposta al tercer objectiu.

El CDIAP fa prioritzacions alhora d'atendre, és a dir, atén primer a nens/es amb una patologia greu i de zero a tres anys i els altres passen a una llista i a mesura que la professional va donant altes o derivacions a altres serveis doncs van atenent aquells infants de la llista. El CSMIJ també fa prioritzacions alhora d'atendre, atén als trastorns greus i segons la urgència que tingui aquest, per tant, actua de la mateixa manera que el CDIAP. Aquest aspecte no surt reflectit a la normativa que regula els serveis d'atenció precoç, aquesta simplement diu que ha d'atendre a qualsevol infant entre la franja de zero a sis anys i a la seva família, i la que regula els serveis de salut tampoc. Veient aquest fet, per una banda, veig que no hi hauria d'haver distincions entre infants, encara que el CDIAP estigui col·lapsat de casos. Tots els nens i nenes haurien de tenir el mateix dret alhora de ser atesos, ja que encara que el nen o nena tingui un cas lleu, aquest si no és atès de manera precoç pot esdevenir un cas greu. I, amb això vull dir que aquest servei s'encarrega de fer atenció precoç amb tot tipus de nens i nenes. El CSMIJ, tampoc hauria de fer prioritzacions alhora d'atendre, ja que un cas lleu pot esdevenir un cas greu, com ja he dit quan he comentat les prioritzacions del CDIAP. Per altra banda, entenc que es facin prioritzacions, ja que per qüestions de pressupostos econòmics, doncs no hi ha un nombre de professionals respecte el nombre de demandes que hi ha, per això, s'han de fer prioritzacions perquè no tenen els suficients professionals.

Cada servei utilitza una manera de fer per atendre als infants, el servei que té més en compte a la família alhora de treballar amb l'infant és el CDIAP, segons la informació que he extret. El fet que l'EAP no utilitzi una metodologia en concret és molt positiu, ja que cada nen o nena és diferent i cada dificultat d'aprenentatge, també, és diferent. Com a conseqüència, segons quin tipus de dificultat hi hagi i quin desenvolupament tingui aquest infant, els professionals de l'EAP actuaran d'una manera o d'una altra, sense fer servir cap teoria o model en concret per tots els nens/es, perquè tots som diferents. El CSMIJ ens diu que són integradors (inclou a les famílies i als infants o joves en el procés d'atenció) però cada professional treballa d'una manera o d'una altra, però

trobo molt important, el fet que s'adeqüin a la patologia que té l'infant alhora de treballar amb ell.

Les propostes que plantejo en relació a aquest projecte són dues.

La primera és dissenyar els diferents serveis educatius, d'atenció precoç i de salut centrats en l'usuari, és a dir, centrats amb l'infant. És a dir, que l'alumne sigui el centre i que es vegi ben atès al llarg de tota la seva escolarització. Per tant, que tots els serveis estiguin adaptats a les necessitats educatives especials i específiques que presenti el nen o nena i que hi hagi un procés d'acompanyament. Com a conseqüència, al llarg del seu desenvolupament no hi haurien mancances pel que fa l'atenció i els serveis anirien agafats de la mà vetllant pel seu desenvolupament.

La segona proposta és utilitzar el mateix que fan als Estats Units, és a dir, una persona s'encarrega de l'alumne i aquesta es coordina amb els serveis que ha d'atendre o atén aquell nen o nena. D'aquesta manera, la persona que s'encarrega de l'alumne fa el possible perquè els serveis l'atenguin en tota la seva globalitat, com a conseqüència, la persona responsable del nen/a fa el què sigui per cobrir tots els forats que hi pot haver entre els serveis. Els Estats Units, fan unes reunions per parlar sobre el nen o nena que té un pla individualitzat, en aquestes reunions hi ha totes les persones que l'atenen incloent els seus pares i la persona que s'encarrega que tot funcioni correctament al llarg de tota la seva escolarització. Aquestes reunions que es fan als Estats Units es diuen "IEP meeting". Podem veure un exemple del què fan en aquestes reunions a www.youtube.es posant al cercador "IEP meeting". Vist aquestes reunions, crec que seria una bona idea que agaféssim d'exemple el sistema que utilitzen els Estats Units. D'aquesta manera ens assegurariem que tots els nens i nenes que presenten necessitats educatives especials o específiques serien ben atesos en la seva globalitat, és a dir, no hi haurien buits en la seva atenció per part d'altres professionals, ja que la persona encarrega d'aquest alumne els coordinaria.

Aquestes són les meves propostes en relació el meu treball final de grau. Tot i que, de propostes en poden haver-hi moltes més per tal que l'atenció a l'alumnat amb necessitats educatives especials o específiques sigui adequada i correcta.

Alhora de realitzar aquest treball m'ha costat moltíssim que la mestra d'educació especial de l'escola pública en concret, em proporcionés totes les dades dels alumnes per tal de poder fer el full resum dels serveis (FRS). A més a més, em va costar molt que el CDIAP em donés una cita per poder-li fer una entrevista però, finalment, després d'insistir tant me la va donar. També, he tingut dificultats alhora de realitzar les entrevistes als serveis, ja que molts d'ells quan els preguntava alguna qüestió que no els interessava respondre, no em contestava, jo els intentava reconduir el tema i encaraven la resposta segons la seva conveniència. Tret d'aquestes tres dificultats o limitacions, no n'he tingut cap més. En general, la realització d'aquest treball de final de grau (TFG) ha sigut progressiu i adequat als meus coneixements, també, gràcies al suport que he rebut per part del Dr. Robert Ruiz i Bel.

Realitzar aquest projecte m'ha servit per veure quines són les dimensions d'atenció per part de l'EAP, el CDIAP i el CSMIJ als alumnes amb necessitats educatives especials i específiques i conèixer la realitat, pel que fa les característiques dels alumnes, d'una escola pública de la ciutat de Vic. Per últim, m'ha permès dissenyar un instrument de recollida de dades, el full resum dels serveis (FRS), el qual el podrà fer servir qualsevol escola de Catalunya per analitzar l'atenció dels alumnes que presentin necessitats educatives especials.

5. Bibliografia.

BLANCO VILLASEÑOR, A. "Metodologies qualitatives en la investigació psicològica." Barcelona: Ediuoc, 1996.

Brunet, I; Pastor, I; Belzunegui, À. (2002). "Tècniques d'investigació social. Fonaments epistemològics i metodològics". Barcelona: Pòrtic.

DECRET 299/1997, sobre l'atenció educativa a l'alumnat amb necessitats educatives especials, de 25 de novembre, núm. 2528.

DECRET 155/1994 pel qual es regulen els serveis educatius del Departament d'Ensenyament, de 28 de juny, núm. 1918.

Decret 181/2008, pel qual s'estableix el currículum del segon cicle d'educació infantil. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, núm. 5216.

Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya Departament de Sanitat i Seguretat Social, 24/05/2002, núm. 3642.

Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya LEC, 16/07/2009, núm. 5422.

Giné, C; Basil, C; Bolea, E; Díaz, E; Leonhardt, M; Marchesi, Á; Riviere, Á; Soro, E. (1997). "Trastorns del desenvolupament i necessitats educatives especials". Barcelona: Ediuoc.

Grawitz, M (1984) "Métodos y técnicas de las ciencias sociales". Barcelona: Hispano Europea.

LÓPEZ ESTRADA, R.E; DESLAURIERS, Jean-Pierre. "La entrevista cualitativa como técnica para la investigación en Trabajo Social". *Margen*, 2011, nº 61, pàg.19.

Pereda, C; de Prada, M.A; Actis, W. (2012) "Discapacitats i inclusió social". Barcelona: Obra Social "la Caixa".

Pujolàs, P. (2002). "Aprendre junts alumnes diferents. Els equips d'aprenentatge cooperatiu a l'aula". Eumo, Vic.

RUIZ, Robert (2008). "Plans múltiples i personalitzats per a l'aula inclusiva". Vic: Eumo.

Wehmeyer, Denis Lance i Bashinkski. "Un model multinivell per afavorir l'accés dels alumnes amb retard mental al currículum general". *Suports*, 2002, núm2, p.192-202.